Ազգ
Azg armenian daily
21 ՀՈՒՆԻՍ 1997, ՇԱԲԱԹ #115 (1369)

Հյուսիսային Կորեայում՝ 5 մլն սովյալներ

20 ՀՈՒՆԻՍ, «ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆ»: Կարմիր խաչ եւ Կարմիր մահիկ միջազգային կազմակերպությունն այսօր հայտարարեց, թե Հյուսիսային Կորեայում ավելի քան 5 մլն մարդ գրեթե սովամահ է լինում, եւ որ նրանցից շատերը կմահանան եկող մի քանի ամիսների ընթացքում: Կազմակերպության պատասխանատու անձանցից Պոլ Կոունինգի խոսքերով, ՄԱԿ-ի հաշվարկների համաձայն, Հյուսիսային Կորեայի բերքահավաքը հոկտեմբեր ամսին ավելի քիչ ցուցանիշ է ցույց տալու, քան 1996 թվականին, երբ չնչին քանակությամբ բերք հավաքվեց՝ ինչի հետեւանքով էլ սով սկսվեց երկրում:

Միլիոնավոր կամբոջացիների դահիճ Պոլ Պոտը ձերբակալվեց

20 ՀՈՒՆԻՍ, BBC: Կամբոջայից եկող հաղորդագրությունների համաձայն՝ «Կարմիր քմերների» առաջնորդ Պոլ Պոտը բռնվել է ընդդիմադիր պարտիզանների մի խմբի կողմից: Պոլ Պոտի հակառակորդների վերահսկողության տակ գտնվող «Կարմիր քմերների» ռադիոկայանը հայտարարեց, թե Պոլ Պոտը ձերբակալվել է Թաիլանդի հետ սահմանից ոչ հեռու: Պոլ Պոտի ձերբակալությունը ռադիոկայանն անվանել է պատմական իրադարձություն եւ այդ կապակցությամբ հռչակել նոր դարաշրջանի սկիզբ:

ՄԻՋՊԵՏԱԿԱՆ

Կարեւորվում է Հայաստան-Հունաստան ռազմական համագործակցությունը

Այս օրերին, երբ տարածաշրջանում ռազմաքաղաքական հավասարակշռության պահպանման հարցը դարձել է ծայրաստիճան հրատապ, առանձնապես կարեւորվում է Հայաստանի եւ Հունաստանի միջեւ անցյալ տարի ՀՀ նախագահի Աթենք կատարած պաշտոնական այցի ընթացքում 2 երկրների պաշտպանության նախարարությունների մակարդակով ստորագրված ռազմական համաձայնագրով նախատեսված համագործակցության խորացումը: Այդ համագործակցությունը կարեւոր է նախեւառաջ 2 երկրների համար, քանի որ Հունաստանն անդամ է ՆԱՏՕ-ի, իսկ Հայաստանը գտնվում է մի այնպիսի տարածաշրջանում, որ լուրջ հետաքրքրություն է ներկայացնում Հունաստանի համար: Այդ համագործակցությունը նաեւ բնական է, քանզի երկու երկրների, երկու ժողովուրդների միջեւ բարեկամական կապերը երկարում են դեպի դարերի խորքերը:

Համագործակցությունն առավել արդյունավետ դարձնելու համար, ինչպես հայտնի է, օրերս Հայաստանում է գտնվում Հունաստանի ազգային պաշտպանության գլխավոր շտաբի պետ, գեներալ Աթանասիոս Ձողանիսի գլխավորած պատվիրակությունը: Նրան եւ ընկերակցող պատվիրակությանը երեկ ընդունեց ՀՀ նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը, որ իր խոսքում, ինչպես նշում է Արմենպրեսը, կարեւորել է հույն բարձրաստիճան զինվորականի այցը, շեշտել է նման փոխայցելությունների օգտակարությունը եւ մաղթել, որ համագործակցությունը խորանա «ի նպաստ տարածաշրջանային խաղաղության եւ կայունության»: Ընդունելության ընթացքում, որին ներկա են գտնվել նաեւ ՀՀ պաշտպանության նախարար Վազգեն Սարգսյանը, Հայաստանի զինված ուժերի գլխավոր շտաբի պետ, գեներալ Միխայել Հարությունյանը, ինչպես նաեւ Հայաստանում Հունաստանի դեսպան Յակովոս Սոդեցիոսը, գեներալ Ձողանիսը կարեւորել է ոչ միայն գլխավոր շտաբների մակարդակով փոխայցելությունները, այլեւ զինվորական կադրերի պատրաստման պայմանավորվածությունը:

Այս մասին հույն գեներալը շեշտել է նաեւ երեկ վարչապետ Ռոբերտ Քոչարյանի մոտ տեղի ունեցած ընդունելության ժամանակ եւ ավելացրել է, որ համագործակցությունն ավելի խորացնելու համար պայմանավորվածություն է ձեռք բերվել տեղեկատվության փոխանակման համար:

Վարչապետ Քոչարյանն ու իր հույն խոսակիցը, նկատի ունենալով Հայաստանի եւ Հունաստանի աշխարհագրական դիրքը եւ պատմության նկատմամբ պատասխանատվությունը, կարեւորել են նաեւ մարտունակ եւ հզոր բանակ ունենալու անհրաժեշտությունը:

Երեկ, ավելի վաղ, գեներալ Ձողանիսը հանդիպում է ունեցել, ինչպես հաղորդում է «Փաստ» գործակալությունը, պաշտպանության նախարար Վ. Սարգսյանի հետ եւ միասին քննել ռազմական համագործակցությունը խորացնելու եղանակները:

Հետմիջօրեին գեներալ Ձողանիսը այցելել է Արմավիրի ռազմաուսումնական կենտրոն, որտեղ բարձր գնահատական է տվել հայկական բանակի ռազմական պատրաստվածությանը, հավաստելով, որ Հայաստանն ունի որակյալ զինված ուժեր:

Նոր տեղակալներ

Ինչպես հաղորդեցին ՀՀ վարչապետի մամուլի գրասենյակից, վարչապետ Ռոբերտ Քոչարյանի որոշմամբ Իշխան Զաքարյանը նշանակվել է մշակույթի, երիտասարդության հարցերի եւ սպորտի նախարարի տեղակալ:

Անահիտ Թարխանյանը նշանակվել է տեղեկատվության եւ գրահրատարակչության վարչության պետի տեղակալ: Վարչապետի օգնական է նշանակվել Նանե Ավետիսյանը:

Արմենպրեսի հաղորդմամբ, արդյունաբերության եւ առեւտրի նախարարի արդյունաբերության գծով տեղակալ է նշանակվել Միրոն Շիշմանյանը:

Լարվածությունը տեղափոխվել է հարավ-արեւմտյան սահմանագոտի

ԵՐԵՎԱՆ, 20 ՀՈՒՆԻՍ, ՓԱՍՏ: ՀՀ ՊՆ մամուլի եւ լրատվության վարչության տեղեկությունների համաձայն, հունիսի 19-ի երեկոյան կրկին խախտվել է հարաբերական անդորրը հայ-ադրբեջանական սահմանագոտում: Այս անգամ ադրբեջանական զինված ուժերի ստորաբաժանումների գրոհի թիրախ է դարձել սահմանի հարավ-արեւմտյան գոտին: Երեկոյան ժամը 22.10-ից 22.30-ը հակառակորդը հրազենային տարատեսակ զենքերով գնդակոծել է Սյունիքի մարզի Խաշլիդաղ լեռան պաշտպանական դիրքերը: Միջադեպի արդյունքում հայկական կողմից տուժածներ չկան: Միայն հայկական բանակի ստորաբաժանումների պատասխան գործողություններից հետո հակառակորդը դադարեցրել է կրակը: Հայ-ադրբեջանական սահմանի մյուս հատվածներում այլ միջադեպեր չեն եղել:

Բորիս Ելցինը կբացի «Մեծ ութնյակի» գագաթաժողովը

20 ՀՈՒՆԻՍ, RFI: Կոլորադո նահանգի Դենվեր քաղաքում այսօր երեկոյան կբացվի արդյունաբերական խոշոր պետությունների 23-րդ գագաթաժողովը: Ռուսաստանն առաջին անգամ կմասնակցի որպես իրավահավասար մասնակից: ԱՄՆ-ի նախագահ Բիլ Քլինթոնի խնդրանքով՝ գագաթաժողովը կբացի Ռուսաստանի նախագահ Բորիս Ելցինը, ում մամլո քարտուղար Սերգեյ Յաստրժեմբսկին այսօր ասաց, թե նախագահ Ելցինի հիմնական նպատակն է՝ «Մեծ յոթնյակը» վերջնականապես եւ անդառնալիորեն դարձնել «Մեծ ութնյակ»:

ԹՈՒՐՔԻԱ

Նախագահ Դեմիրելը վարչապետ նշանակեց Յըլմազին

20 ՀՈՒՆԻՍ, BBC, DW, «ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆ»: Թուրքիայի նախագահ Սուլեյման Դեմիրելը կառավարության կազմավորումը հանձնարարեց ընդդիմադիր «Մայր հայրենիք» կուսակցության առաջնորդ Մեսութ Յըլմազին: Նախագահական պալատում 45 րոպե տեւած բանակցություններից հետո Յըլմազը լրագրողներին ասաց, թե ինքը նշանակված է Թուրքիայի վարչապետ, եւ որ արտահերթ ընտրությունները կկայանան հաջորդ գարնանը: Նախորդ վարչապետ Նեջմեթթին Էրբաքանը զինվորական շրջանակների ճնշման տակ, որոնք դժգոհ էին նրա վարած իսլամական քաղաքականությունից, 2 օր առաջ հրաժարական տվեց: Էրբաքանը մտադիր էր իշխանությունը հանձնել կոալիցիայի իր գործընկեր Թանսու Չիլլերին, սակայն զինվորականները դեմ էին դրան, եւ նախագահն այլ որոշում ընդունեց:

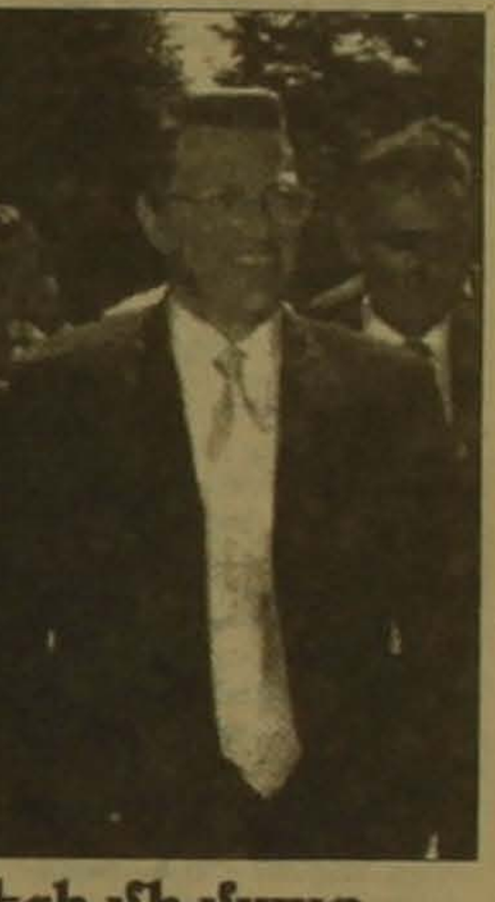

Թուրքիան իր զորքերի մի մասը հանեց Իրաքից

20 ՀՈՒՆԻՍ, «ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆ», BBC: «Անատոլու» լրատվական գործակալությունը հաղորդեց, որ Թուրքիայի զինված ուժերը սկսել են ետ քաշել զորքերը Հյուսիսային Իրաքից, ուր ներխուժել էին քուրդ անջատողականների դեմ պայքար ծավալելու նպատակով: Հյուսիսային Իրաքի տարածքից դուրս է բերվել 60 տանկ, 100 զրահամեքենա եւ որոշ քանակությամբ զորք: Թուրքիայի բանակի ներկայացուցիչը, որին վկայակոչում է «Անատոլու» գործակալությունը, ասաց, որ դա ամենեւին էլ չի նշանակում, թե գործողությունն ավարտվել է: Արաբական երկրների մեծ մասը, ինչպես նաեւ Թուրքիայի արեւմտյան դաշնակից պետություններից մի քանիսը, բացի Միացյալ Նահանգներից, քննադատել են Թուրքիային՝ Հյուսիսային Իրաքում ծավալած ռազմական գործողությունների համար: Թուրքիան հայտարարում է, թե մայիսի 14-ից, երբ իր զորքերը մուտք գործեցին Հյուսիսային Իրաք, սպանվել են PKK-ի շուրջ հազար պարտիզանի: PKK-ն հերքում է այս հայտարարությունը: Քրդստանի ժողովրդավարական կուսակցության ղեկավար Բարզանին այսօր ասաց, թե թուրքական ուժերը կործանիչ պատասխան են հասցրել PKK-ին: Նրա կողմից հրապարակված հայտարարությունում ասված է, թե իր կուսակցության ուժերը ներկայումս վերահսկում են դեպի Թուրքիայի սահմանը ձգվող Իրաքի այն տարածքները, որոնք մինչ այժմ գտնվում էին PKK-ի վերահսկողության ներքո: Հիշեցնենք, որ Բարզանիի կուսակցությունը եւ PKK-ն մրցակցում են եւ թշնամաբար են տրամադրված իրար հանդեպ:

ԹԱՆԿԱԶՈՒՄ

Առաջինը «լուծվեց» հացի հարցը. Մեր հոդվածագիրը սպասում է մյուս «լուծումներին»

«Ազգի» հունիսի 7-ի համարում ՀՀ վարչապետին ուղղված իմ հինգ հարցերից առաջինը՝ հացի հարցը կարելի է «լուծված» համարել: Հարցադրումից 12 օր անց՝ հունիսի 19-ին Հայաստանում հացը թանկացավ եւս 12 տոկոսով եւ մեկ կիլոգրամանոց մատնաքաշը կամ կաղապարայինը (որը սովորաբար կշռում էր 750-800 գ) արդեն վաճառվում է 200 դրամով:

Թանկացումը որպես կանոն ուղեկցվում է հացի քաշերի էլ ավելի պակասեցմամբ, հաշվի առնելով, որ ծանր հացերը տուն հասցնելը ավելի դժվար է, քան թեթեւները: Միգուցե նման միջոցառումը նպաստի նաեւ պետական բյուջեի հավասարակշռմանը: Անձամբ ես համոզված եմ, որ բյուջեն դրանից կհարստանա: Չէ որ բոլորն էլ վերջապես հաց են ուտում: Իսկ եթե հաց ուտում ենք, պարտավոր ենք նաեւ բյուջեի մասին մտածել: Ինչեւիցե, խորապես երախտապարտ եմ կառավարությանը, որ իմ հարցադրումներին ուշադիր ականջ դնելուց հետո անմիջապես անցան գործի: Անհամբեր սպասում ենք մյուս հարցերի լուծմանը եւ ինչքան շուտ, այնքան լավ, քանի որ մեկ օրը, ինչպես երեւում է, ուղիղ համեմատական է ապրանքների գնի մեկ տոկոսին:

Եվս մեկ անգամ շնորհակալություն:

ՎԱՉԵՍԼԱՎ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ

ՀՌԱԿ Հանրապետական վարչությունում

Հայաստանի Ռամկավար ազատական կուսակցության Հանրապետական վարչության ատենապետ Հարություն Կարապետյանի նախագահությամբ տեղի ունեցավ Հանրապետական վարչության հերթական նիստը, որն անդրադարձավ «Ի պաշտպանություն Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության» համահայկական համաժողովի նախապատրաստման աշխատանքներին Հայաստանի Ռամկավար ազատական կուսակցության մասնակցության հետ կապված հարցերին: Լսելով նշված համաժողովի կազմկոմիտեում ՀՌԱԿ Հանրապետական վարչության ներկայացուցիչ Համլետ Դալլաքյանի մանրամասն ինֆորմացիան կատարած աշխատանքների եւ առաջիկա անելիքների ու ծրագրերի մասին, ինչպես նաեւ ՀՌԱԿ ՀՎ անդամներ՝ ՀԹՄՄ ԿՎ նախագահ Ֆրունզե Դովլաթյանի, Շամիրամ Աղաբեկյանի, Ստեփան Ստեփանյանի, Լավրենտի Միրզոյանի, Ռուբեն Արամյանի դիտողություններն ու առաջարկությունները, ընդգծելով անցկացվելիք համահայկական համաժողովի կարեւորությունն ու քաղաքական անհրաժեշտությունը, ՀՌԱԿ Հանրապետական վարչությունը որոշեց ավելի ակտիվացնել իր մասնակցությունը համաժողովի նախապատրաստման եւ անցկացման փուլերում, աջակցելու կազմկոմիտեին ծրագրով նախանշված միջոցառումների կազմակերպման գործում: Հանրապետական վարչությունը նպատակահարմար գտավ դիմել Սփյուռքի Ռամկավար ազատական կուսակցության կառույցներին, կուսակցության բոլոր անդամներին ու համակիրներին՝ քննություն առնելու համահայկական համաժողովի նախապատրաստման եւ կազմակերպման հետ կապված հարցերը եւ շահագրգիռ ու գործուն մասնակցություն բերելու «Ի պաշտպանություն Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության» համահայկական համաժողովի նախապատրաստման եւ անցկացման ողջ ընթացքում:

ՀՌԱԿ ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ ՄԱՄԼՈ ԴԻՎԱՆ

«Ի պաշտպանություն Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության» համահայկական համաժողովի նախապատրաստման շրջանակներում, 1997-ի հունիսի 25-26-ը տեղի կունենա «Արցախի հիմնահարցի» թեմայով գիտաժողով՝ ՀՀ ԳԱԱ դահլիճում: Սկիզբը՝ ժամը 10.00-ին: Հետաքրքրող բոլոր հարցերով կարող եք դիմել Մոսկովյան 11. հեռախոս՝
58-71-21, 67-42
ԿԱԶՄԿՈՄԻՏԵ

ՄԱՄՈՒԼԱՅԻՆ

«Նոյյան տապանը» հաստատակամ է

ՆԳ եւ ԱԱ նախարարությունը ափսոսանք է հայտնել կատարվածի համար

Ինչպես արդեն տեղեկացրել ենք «Ազգ»-ի երեկվա համարում, «Նոյյան տապան» գործակալության լրագրողները երեկ գործադուլ էին հայտարարել, որի պատճառը տնօրեն Տիգրան Հարությունյանին, գլխավոր խմբագիր Գայանե Առաքելյանին եւ լրագրող Ժաննա Կրիկորովային ՆԳ եւ ԱԱ նախարարություն հրավիրելն էր: Այդ առիթով հունիսի 20-ին Սախարովի ֆոնդում «Նոյյան տապան»-ի լրագրողական կազմի նախաձեռնությամբ տեղի ունեցավ մամլո ասուլիս: Նշվեց, որ գործակալության աշխատողների մեկօրյա գործադուլով բողոք էր հայտնվում վերոհիշյալ նախարարության դեմ եւ աջակցություն իրենց գործընկերներին: Ասուլիսի ընթացքում հրապարակվեց նաեւ գործակալության հայտարարությունը, ուր մասնավորապես նշված է, որ «գործակալությունը նախարարության գործողությունները գնահատում է որպես հոգեբանական ճնշման միջոցով լրատվության աղբյուրը պարզելու փորձ եւ հայտարարում, որ այսուհետ եւս չի հրաժարվի տեղեկատվության աղբյուրի գաղտնիությունը պահպանելու իր օրինական իրավունքից, եթե անգամ այդ աղբյուրը գտնվում է Ադրբեջանում»: Հայտարարության մեջ նշվում է նաեւ, որ գործակալությունը չի խախտել երկրի օրենքները եւ լրագրողը կատարել է իր մասնագիտական պարտքը:

«Մենք պահանջում ենք Հայաստանի նախագահից, որը հանդիսանում է երկրի քաղաքացիների սահմանադրական իրավունքների երաշխավորը, լրագրողներին պաշտպանել պետական կառույցների ճնշումից, ապահովել նրանց մասնագիտական պարտականությունները առանց խոչընդոտների կատարելու հնարավորություն»:

Ի պատասխան այն հարցի, թե ինչու ասուլիսին չի մասնակցում գործակալության ղեկավարությունը, նշվեց, որ թե՛ գործադուլը, թե՛ ասուլիսը լրագրողական նախաձեռնության արդյունք է:

Ինչպես ավելի ուշ տեղեկացանք գործակալության տնօրենից, հունիսի 19-ի երեկոյան ՆԳ եւ ԱԱ նախարարությունը Տիգրան Հարությունյանից ներողություն է խնդրել եւ ափսոսանք հայտնել կատարվածի համար:

Ն. Մ.

Մենք ստացանք նաեւ Մամուլի ազգային ակումբի հայտարարությունը, որի մեջ պատրաստակամություն է հայտնվում աջակցել «Նոյյան տապան» գործակալությանը եւ նման իրավիճակներում հայտնված յուրաքանչյուր լրագրողի՝ երաշխավորելու լրագրողի մասնագիտական եւ մարդկային իրավունքների պաշտպանությունը:

ԳԴ պլենումը բավարարեց գլխավոր դատախազի բողոքը

ԵՐԵՎԱՆ, 20 ՀՈՒՆԻՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Հունիսի 20-ին Գերագույն դատարանի պլենումում քննության առնվեց Երեւան քաղաքի նախկին Շենգավիթի շրջանի «Հայրենիք» հանրախանութի վարձակալման եւ սեփականաշնորհման հետ կապված ՀՀ դատախազի բողոքը:

Գերագույն դատարանի նախագահ Տարիել Բարսեղյանն Արմենպրեսի թղթակցին ասաց, որ պլենումը որոշել է բավարարել ՀՀ գլխավոր դատախազի բողոքը եւ բեկանել բոլոր որոշումները, գործը վերցնել Գերագույն դատարան առաջին ատյանի կարգով մեկ անգամ եւս քննելու եւ բողոքին պատասխանելու համար:

ԴԻՎԱՆԱԳԻՏԱԿԱՆ

Եգիպտոսի ժամանակավոր հավատարմատարը ավարտեց իր առաքելությունը

Երեկ վարչապետ Ռոբերտ Քոչարյանն ընդունեց Հայաստանում Եգիպտոսի Արաբական Հանրապետության ժամանակավոր հավատարմատար Ահմադ Ռասլանին, որն ավարտում է իր դիվանագիտական առաքելությունը Հայաստանում:

Ահմադ Ռասլանն իր հրաժեշտի խոսքում նշեց, որ ափսոսանքով է թողնում Հայաստանը, ուր չափազանց արդյունավետ եւ հաճելի տարիներ է անցկացրել: Շնորհակալություն հայտնելով Հայաստանի իշխանություններին օժանդակության եւ բարյացակամ վերաբերմունքի համար, նա հույս հայտնեց, որ իր կատարած աշխատանքը կնպաստի երկու երկրների համագործակցության ամրապնդմանը:

Ռոբերտ Քոչարյանը դիվանագետին հաջողություններ մաղթելով իր առաջիկա գործունեությունում, բարձր գնահատեց նրա ներդրումը հայ-եգիպտական հարաբերությունների զարգացման գործում:

ՀՀ վարչապետի մամուլի գրասենյակ

Գրանցվեցին նոր լրատվամիջոցներ եւ կազմակերպություններ

ԵՐԵՎԱՆ, 20 ՀՈՒՆԻՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: ՀՀ արդարադատության նախարարության հերթական նիստում գրանցվել են նոր հասարակական կազմակերպություններ ու լրատվամիջոցներ՝ Հայաստանի երիտասարդական կուսակցությունը, Վիրաբուժական գիտությունների ակադեմիան, «Արեւի երկիր» մանկապատանեկան մարզամշակութային միությունը, «Ավան-1» հիմնադրամը, Բազկամարտի ֆեդերացիան, ինչպես նաեւ «Մարգարիտա» ռադիոխմբագրությունն ու «Երրորդ հանրապետություն» օրաթերթը:

Դատաքննության ավարտին «31»-ի գործով 3 ամբաստանյալների կալանք է սպառնում

«31»-ի դատական գործը նախագահող Դավիթ Ավետիսյանին այդպես էլ չի հաջողվում հայտարարել դատաքննության ավարտի մասին: 1,5 տարի տեւած դատաքննությունից վաղուց հոգնած դատավարության մասնակիցներն ու ամբաստանյալները որքան էլ շտապում են ավարտը տեսնել, այնուամենայնիվ, մշտապես խոչընդոտներ գտնվում են:

Երեկ, դարձյալ ամբաստանյալներին դահլիճ չբերին այն պատճառով, որ նրանցից երեքը՝ Սուսաննա Մակարյանը, Օֆիկ Ասիկյանն ու նրա որդին՝ Գագիկ Ասիկյանը, որոնց նկատմամբ խափանման միջոց կալանք չի կիրառվել, զլանում են ներկայանալ դատական նիստին: Դատավարության ողջ ընթացքում նրանք աչքի են ընկել անպատասխանատվությամբ եւ ուշադրության չեն արժանացրել նախագահողի սպառնալիքը, թե կրկնվելու դեպքում հարկադրված կլինեն կալանքի վերցնել: Սակայն, երբ երեկ ամբաստանյալները զայրացած սկսեցին ծեծել ԳԴ-ի ներքնահարկի դուռը՝ զայրույթով վարակելով նաեւ իրենց հարազատներին՝ դատական քարտուղարը հայտարարեց, թե նախագահողը պատրաստվում է խափանման միջոց կալանք կիրառելու որոշում ընդունել երեք ամբաստանյալների նկատմամբ:

Ս. Պ.

■ ՀՀ կապի նախարարությունը եւ Հայաստանի ֆիլատելիստների միությունը թողարկել են Հայաստանում քրիստոնեության 1700-ամյակին նվիրված շարքի հերթական նամականիշերը: Այս 100 հազար նամականիշերը եւ 30 հազար համապատասխան բլոկները տպագրվել են Անգլիայում: Շարքի թողարկումների նպատակն է 2001 թ. ֆիլատելիստական մեծ ցուցահանդեսի կազմակերպումը՝ նվիրված Հայաստանում քրիստոնեությունը պետական կրոն ընդունելու 1700-ամյակին:

ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ

«Հրազդան» մարզահամալիրի վերանորոգումը՝ տոնավաճառի հաշվի՞ն

«Հրազդան» մարզադաշտի տոնավաճառը երեկ ամայի էր, հագուստի ամենատարբեր տարերով խճողված վաճառատեղերը դատարկ: Փոխարենը առավոտից մինչեւ փեթակի պես բզզում էր քաղաքապետարանի մերձակա տարածքը, ուր հավաքվել էր տոնավաճառային առեւտրով ապրող քաղաքացիների մի մեծ խումբ: Ընդհուպ հունիսի 1-ը «արեւի տակ», այսինքն մարզադաշտի տոնավաճառում տեղ գրավելու համար այդ մարդիկ, որոնցից շատերն, ի դեպ, ակամա առեւտրականներ են՝ նախկին մանկավարժներ, դասախոսներ, նույնիսկ բժիշկներ, վճարում էին ամսական 120 դոլար: Սա՝ մոտ 2 քմ տարածքի, այսպես ասած, «չոր ասֆալտի» համար: Եվս 1400-ական դրամ ամեն շաբաթ վճարվում է պահակախմբին, օրական 200 դրամ՝ ծածկի (ինքնաշեն վրանների) ապահովության համար, որոշակի գումար է կազմում պահեստներից, զուգարանից օգտվելու վարձը եւ այլն: Ընդհանուր առմամբ ստացվում է ամսական 140 դոլար, որից արդեն իսկ դժվարությամբ է գլուխ հանում առեւտրականների մեծ մասը: Մարզադաշտի տնօրենությունը, սակայն, այդքանն էլ քիչ համարելով, հունիսի 1-ից բարձրացրել է «տեղի վարձը»՝ պահանջելով ամիսը 200-240 դոլար մեկ տեղի համար, որ, ըստ ցուցարարների, անհնար է դարձնում առեւտուրը, քանի որ տոնավաճառային ամսական միջին եկամուտը չի գերազանցում 300 դոլարը: «Տնօրենության կողմից գների նման կտրուկ բարձրացումը կամայականություն է, չի հիմնավորված որեւէ տնտեսական հաշվարկով. պետության սահմանած գումարը (օրական 250 դրամ յուրաքանչյուր քմ-ի համար) կազմում է ամսական 60 դոլար: Ո՞ւր է հոսում մնացած գումարը, հարց ընդհատելով զայրացած հարցնում էին ցուցարարները, ինչո՞ւ մեր վճարումները չեն արձանագրվում ստացականներում: Տոնավաճառները սնկերի պես բազմանում են, եկամուտները նվազում: Տեղի վարձն իջեցնելու փոխարեն բարձրացնո՞ւմ են: Որտեղի՞ց վճարենք»:

Ցուցարարները առավոտյան փորձել են բացատրություն ստանալ մարզահամալիրի տնօրեն Սուրեն Աղաբաբյանից, որը հայտարարել է. «Չեք ուզում, թողեք գնացեք, պարապները կաշխատեն»:

Պահանջված գումարը վճարելու աղբյուր կարող էր լինել ապրանքների գների բարձրացումը, սակայն այստեղ մի «փոքր» արգելք կա՝ բնակչության անվճարունակությունը: Այսպես հարցը կլուծվեր բազմաչարչար բնակչության գրպանի հաշվին:

Քաղաքապետարանում ցուցարարների ներկայացուցիչներին հանգստացրին, առաջարկելով վերադառնալ աշխատատեղերը եւ խոստանալով մարզահամալիրի տնօրենության հետ կարգավորել խնդիրը: Սակայն «փափուկ բարձը» չընդունվեց մարտական տրամադրված առեւտրականների կողմից, եւ նրանք ուղեւորվեցին կառավարություն բողոքելու վարչապետին: Վարչապետի օգնականը, ընդունելով պատվիրակներին, նույնպես խնդիրը կարգավորելու անորոշ խոստում հրամցրեց վերջիններիս եւ, մինչ ցուցարարները քննարկում էին անելիքը, տնօրենության ներկայացուցիչները բանակցություններ առաջարկեցին տնօրենի հետ:

Տնօրենության կարծիքը ճշտելու նպատակով «Հրազդան» մարզադաշտ ուղեւորվեցինք նաեւ թղթակիցներս եւ երկար սպասելուց հետո կարողացանք «բռնացնել» մարզահամալիրի փոխտնօրեն Արմեն Գեւորգյանին, որն ասաց. «Ոչ մի հեղափոխություն չի եղել, ես պաշտոնապես հայտարարում եմ, որ ոչ մի փաստաթղթում չի արծարծվել ամսական վճարի փոփոխության հարցը: Հավաքվել է մարդկանց մի խումբ, որը նման գործողություններ է կազմակերպում: Տոնավաճառը նպատակային է, ստացված միջոցները ծախսվում են մարզադաշտի վերականգնման վրա: Դա մեր եկամտի միակ աղբյուրն է, մնացած բոլոր միջոցառումները վնասաբեր են, իսկ պետությունը մեզ օգնելու հնարավորություն չունի»:

Բավական դժվարությամբ հաջողվեց պարզել, որ տոնավաճառի առեւտրականները պարտավոր են վճարել հաստատագրված հարկեր՝ 1200 դրամ մեկ օրվա համար (ամիսը 31200 դրամ, որ մերձենում է «բողոքավորների» վկայակոչած գումարին, եւ որի փոխարեն նրանցից գանձվում է 140 դոլար):

Պրն Գեւորգյանը պարզաբանեց, որ «Հրազդան» մարզահամալիրը միջազգային չափանիշներին համապատասխանեցնելու համար պահանջվում են թիկնակներով աթոռներ, հիդրոմեկուսացում (տանիքները ժանգոտած են եւ անձրեւի ժամանակ կաթում են): Այդ ծախսը մարզահամալիրի տնօրենությունը, թերեւս, ստանձնել է հոգալ տոնավաճառային առեւտրի, այսինքն առեւտրականների [illegible] ավելի եռանդուն [illegible]: Այս փուլում [illegible] ձեռնությունը [illegible]: Իսկ վա՞ղը...

[illegible]

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակության Է տարի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«Ազգ» թերթի հիմնադիր խորհուրդ
Երեւան 375010, Հանրապետության 47
Ֆաքս 562941, AT&T (3742) 151065,
e-mail INTERNET: azg2@arminco.com
Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ. 521635
Տնօրեն
ՍԱՐԳԻՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ / հեռ. 562863
Համակարգչային
ծառայություն / 581841
Apple Macintosh
համակարգչային շարուածք
«Ազգ» թերթի
Յղումը «Ազգին» պարտադիր է
«AZG» DAILY NEWSPAPER
Editor
H. AVEDIKIAN / phone: 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 375010

ԱԶԳ

միջազգային

ԱՆՑՅԱԼ

Դեռեւս գովում են Ստալինին

Թվում էր, որ գոնե Հայաստանում ոչ ոք, նույնիսկ ամենաթունդ կոմունիստը, չի գովերգի ժողովուրդների դահիճին: Սակայն ստորեւ հրատարակվող նամակ-հոդվածից պարզվում է, որ մեր երկրում էլ կա՛ն այդպիսի մարդիկ եւ, ավելի ահավորը, կա պաշտոնաթերթ, որ գրում եւ անգամ տպում են Ստալինին նվիրված ներբողներ: Անցյալապաշտությունը նրանց զրկել է հիշողությունից: Նրանք նույնիսկ չեն հիշում, որ Ստալինի առաջին զոհերը հազարավոր կոմունիստներն էին:

Ուշադրությամբ կարդացի «Հայաստանի կոմունիստ» թերթի ընթացիկ տարվա մայիսի 9-ի համարը, որի մշտական ընթերցողն եմ: Եվ զայրույթս չկարողացա զսպել Բ. Հակոբյանի «Իմ Ստալինը» հոդվածի կապակցությամբ: Նշված լրագիրը, անշուշտ, վերլուծելով ժամանակակից կյանքի անտանելի դժվարությունները, օբյեկտիվորեն գնահատում է ժողովրդի սոցիալ-տնտեսական պայմանները, պետական ունեցվածքի յուրացման փաստերը: Միաժամանակ նրա էջերում տարփողվում են «երանելի ժամանակների» առավելությունները, սոցիալիստական կացութաձեւի բարձր մակարդակի, Հայաստանի զարգացած արդյունաբերության ու գյուղատնտեսության նվաճումները, մշակույթի եւ մյուս ոլորտների ակնառու հաջողությունները սակայն չի գրում թե այն, ինչի հասել էր ԽՍՀՄ-ը, այդ թվում եւ մեր հանրապետությունը, հասել էր միմիայն Ստալինի մահից հետո, խրուշչովյան «ձնհալից» հետո, 1958-1960-ական թվականներից սկսած:

Մինչդեռ այն, ինչ «Իմ Ստալինը» հոդվածի հեղինակն է ներկայացնում «ժողովրդի հոր» ստեղծած պայմանների մասին, արդեն անտանելի է: Պարոն Բ. Հակոբյանը գրում է, թե ինքը «ավելի լավ է ապրել աքսորում, քան՝ ազատության մեջ»: Ի՞նչ անուն տալ այս կեղծ հայտարարությանը: Որ այժմ կյանքը Հայաստանի բնակչության մեծ մասի համար ծանր է, հասկանալի է: Բայց որ գերագնահատվում է ստալինյան դարաշրջանը, արդեն շինծու է:

Փորձենք տեսնել, թե պրն Հակոբյանը ինչ փաստերով է ուզում նոր սերնդին համոզել, որ ստալինյան դարաշրջանում բարեկեցիկ կյանք է եղել: «Հիշում եմ 1927 թ., երբ նոր էի որբանոցից դուրս եկել, գրում է պրն Հակոբյանը, ապրելը արդեն հեշտ էր: Ամսավարձը՝ 120-150 ռ., յուղը կգ 80 կ, երշիկը՝ 1 ռ 20 կ, շաքարը՝ 65 կ: Հրաշք էր տեղի ունեցել»:

Հոդվածագիրը մոռանում է, որ այդ «հրաշքը» (եթե հրաշք է) ոչ մի կապ չունի Ստալինի հետ: Իրավունք չունեմ պատմության դաս տալու, բայց ասեմ, որ Լենինը Ռուսաստանի քայքայված տնտեսությունը (որ հետեւանք էր երկարատեւ պատերազմների՝ առաջին համաշխարհային եւ քաղաքացիական), ինչպես եւ «ռազմական կոմունիզմի» քաղաքականության) վերականգնելու նպատակով վարեց ՆԷՊ-ի քաղաքականությունը: Պարենահարկը շահագրգռեց գյուղացուն, կարճ ժամանակամիջոցում տնտեսությունը վերականգնվեց: Աշխատասեր ու գործիմաց առանձին գյուղացիները դարձան ունեւոր վճարելով նաեւ պարենային հարկը:

Բայց 1928 թ. Ստալինը հայտարարեց, թե ՆԷՊ-ը վերջացած է: Այնուհետեւ որոշում ընդունվեց կոլեկտիվացնել բազում անհատական տնտեսությունները: Ճորտատիրությունը վերականգնվեց կոլխոզի տեսքով:

1929-30 թթ. իջավ գյուղմթերքների արտադրության մակարդակը, «ժողովրդի վիճակը կտրուկ վատացավ», հիշում է հոդվածագիրը: Վերստին սկսվեց աղքատությունը: Ստալինի ստեղծած գյուղի սոցիալիստական համակարգում գյուղացին անձնագիր չուներ (կոլխոզից կփախչեր): Գյուղացին տանջվում էր բազմաթիվ ծանր հարկերի բեռի տակ (ձու, միս, բուրդ, կաշի, մորթի, յուղ, եկամտահարկ եւ այլն): Մանկության շրջանում լսել եւ չեմ մոռացել խիստ կոնսպիրատիվ տարածված մի ոտանավոր.

«Ստալին, Ստալին,
մազերդ դալին,
Հավ չթողիր բաղին:
Մտիկ չես անում իմ
լաթոտ շալվարին,
Քա ես ոնց պահեմ իմ
բալին»:

Գյուղացին պետք է կատարեր աշխօրի մինիմումը (տղամարդը 300, կինը՝ 200), հակառակ դեպքում նրա տեղը բանտն էր: Նրան թույլատրվում էր պահել մեկ կով, բայց խոտ հնձելու իրավունք չուներ: Գիշեր ու զոր աշխատելուց հետո էլ գյուղացին մնում էր պարտք: Հայրս 1936 թ., 6 տարվա աքսորից հետո, աշխատում էր կոլխոզում, վաստակում 800-900 աշխօր, տարվա վերջում կամ պարտք էր մնում, կամ ստանում 200-300 կգ եգիպտացորեն՝ կողրերով: Կոլխոզը ուղղիչ աշխատանքային ճամբար էր:

Ուզում եմ ավելացնել նաեւ, որ մեծից փոքրը ձրի ճորտական աշխատանք էին կատարում: Չեմ մոռանում, որ ծնողներին հավասար ճորտական լուծ էր դրված նաեւ պիոներ-դպրոցականների վրա, որոնց ծառայեցնում էին բերքամշակման ու բերքահավաքի աշխատանքներում:

«Պիոներ կանչ» թերթի մշտական հարցադրումն էր գլխատառերով. «Պիոնե՛ր, քանի փունջ հասկ ես հավաքել հայրենական դաշտերից»: Նույն միջոցառումները շարունակվեցին եւ հետագա տասնամյակներում (70-80-ական թթ.): Մոռացա՞նք, որ մինչեւ 1970-ական թթ. ծխախոտի, Միջին Ասիայում բամբակի բերքահավաքի պատճառով դպրոցական պարապմունքները դադարում էին մինչեւ ուշ աշուն:

Կոլխոզային «պրոգրեսիվ կացութաձեւը» ինքն իրեն վերանում էր, մնում էր միայն թղթի վրա: Դիլիջան քաղաքի մոտակա սովխոզներում աշխատող ձեռք չէր մնացել: Ոչխարի հոտերը պահելու համար ադրբեջանցի հովիվներ էին բերում, հաճախ ապահովում կոմունալ բնակարանով: ԽՍՀՄ-ում «երանելի» ժամանակներում մեկ հա-ի միջին բերքատվությունը կազմել էր 6 ց, հետագայում 16-ից չի անցել:

Սա էր գյուղատնտեսության կոլեկտիվացման հետեւանքը:

Չեմ խոսում եւ այն մասին, որ Ստալինը «տորգսինում» ալյուրը վաճառում էր միայն ոսկով: Ժողովուրդը տանջվում էր սովի ճիրաններում: 1933-34 թվականներին, 5 տարեկան, եղել եմ աքսորում գտնվող հորս մոտ, Աստրախանում: Տեսել եմ, թե ինչպես մարդիկ քաղցած, ընկնում էին մայթերին: Ծնողներս ինձ արթնացնում էին կեսգիշերին, հացի հերթ կանգնելու համար: Հացը վաճառում էին կես կիլոգրամից:

Այնուհետեւ հոդվածագիրը շարունակում է. «Ստալինի վարած քաղաքականությունը Հայրենական պատերազմի շրջանի գերիների, կամ քաղբանտարկյալների նկատմամբ բխում էր ժողովրդի շահերից: Սիբիրի խոպանային տարածությունները բնակեցնելու եւ հանածոները օգտագործելու համար դա միակ ճիշտ ճանապարհն էր»... կամ «հողագունդը դեռեւս չի տեսել այնպիսի ուրիշ մի ղեկավար, ինչպիսին էր Ստալինը, որ կարճ ժամանակում կարողանում էր վերականգնել քայքայված տնտեսությունը»: Պրն Հակոբյանը մոռանում է, որ նույն պատերազմից պարտված, քայքայված Գերմանիան իր տնտեսությունը մեկ-երկու տասնամյակում ոչ միայն վերականգնեց, այլեւ շատ ավելի առաջ անցավ բազմաթիվ զարգացած երկրներից: Իսկ ինչից սկսեց Ստալինը պատերազմի ավարտից անմիջապես հետո: Առաջին հերթին՝ նենգավոր վրիժառուի նման՝ հալածանքներից: Բոլոր գերիներին, պատերազմական գոտիներից չէվակուացված բնակիչներին ապրանքատար վագոններով քշեց Սիբիր: Այստեղ ստեղծվեցին անտառաշերտեր, որոնք կառուցվում էին գերիների եւ քաղբանտարկյալների միջոցով: Մոսկվան դարձրեց 5 ծովերի մայրաքաղաք, որի տնտեսական էֆեկտը մինչեւ այսօր չի երեւում:

Ինչ մնում է Ստալինի կողմից համատարած գրագիտության երկիր ստեղծելուն, ճիշտ է: Ճիշտ է նաեւ այն, որ երկրի գիտական միտքը մի քանի տարվա ընթացքում գլխատեց: Այդ մեկ: Երկրորդ՝ համատարած գրագիտության երկրում բոլոր հիմնարկ-ձեռնարկությունները եւ մանավանդ կոլխոզները ղեկավարում էին նախկին նոքարները, որոնք ստորագրել անգամ չէին կարողանում:

Մարդը մրջյունի արժեք չուներ ստալինյան դարաշրջանում, թեեւ մեծագույն արյունարբուն հայտարարում էր, թե «մարդն ամենաթանկ կապիտալն է»:

Եթե Ստալինը կենդանի մնար մի տասնամյակ եւս, Հայաստանում այլեւս հայ չէր մնալու: «Ժողովուրդների հայրը» հայ ժողովրդից 12 հազար մարդ միայն 1949 թ. հունիսին քշեց Ալթայի երկրամաս:

Թե ինչքան են աքսորվել Ստալինի ցուցումով, պատասխանը գտնում ենք Ռ. Մեդվեդեւի «Ողբերգական վիճակագրություն» հոդվածում («Երեկոյան Երեւան», 1989 թ. փետրվար 14): «Այսպիսով, ստալինիզմի զոհերի ընդհանուր թիվը իմ հաշվումներով հասնում է մոտավորապես 40 միլիոնի»: Միայն 42 մլն մարդ զրկված էր անձնագիր ունենալու իրավունքից (հապա ճորտ չէին, ի՞նչ էին):

Բռնությունների մասին չեմ կարող շատ գրել (թերթի հնարավորությունները թույլ չեն տալիս): Միայն խորհուրդ կտայի, որ պրն Հակոբյանը ընթերցեր Սոլժենիցինի «Գուլագը», Վոլկոգոնովի «Հաղթանակ եւ ողբերգություն», Ս. Ղազարյանի «Այդ չպետք է կրկնվի», Գ. Մահարու «Ծաղկած փշալարեր», Վ. Ալազանի «Տառապանքի ուղիներով», Վ. Արամյանի «Կոլիմա» եւ շատ այլ ստեղծագործությունները եւ մյուս անգամ դժոխքը մեզ դրախտ չներկայացնի:

ՌՈՒԲԵՆ ՍԱՀԱԿՅԱՆ
թոշակառու ուսուցիչ, Դիլիջան

Ամերիկացի աղջիկները շուտ են հասունանում

Հակադրվելով բժշկական դոգմաներին, բժիշկների դիտարկումների հիման վրա կազմված ԱՄՆ-ի մանկաբույժների ընթացիկ հաշվետվությունում նշվում է, որ ամերիկացի աղջիկների մեծամասնությունը սեռական հասունության է հասնում ավելի վաղ, քան նշված է բժշկական տեղեկագրերում: Հետազոտությունները ցույց են տալիս, որ տասնամյակներ առաջ սեռական հասունության վերաբերյալ բրիտանացի սպիտակամորթ աղջիկների ուսումնասիրությունները Միացյալ Նահանգների համար արդեն հնացած են եւ իրականությանը անհամապատասխան:

Ըստ բժշկագիտական գրքերի, եթե աղջիկների սեռական հասունության առաջին երկու բնութագրիչները (կրծքագեղձերի մեծացում եւ մազերի մազակալում) ի հայտ են գալիս մինչեւ 8 տարեկանը, ապա դա անոմալիա է համարվում: Սակայն նոր հետազոտություններով պարզվել է, որ ամերիկացի աղջիկների մեծ մասը երկու նախանշաններից գոնե մեկը ունեն 7-ամյա հասակում, իսկ որոշ դեպքերում, նույնիսկ, 3 տարեկանում:

Ըստ հաշվետվության, սեռական հասունության զարմանալի վաղ սկիզբը թե սպիտակամորթ եւ թե աֆրիկա-ամերիկյան աղջիկների շրջանում առկա է, թեեւ մուգ մաշկով աղջիկները սովորաբար 1 տարի ավելի վաղ են հասունանում: Նշվում է, որ հասունության սկիզբը կախված է հետեւյալ մի շարք գործոններից՝ էթնիկական եւ ռասայական, սնունդ, միջավայրի պայմաններ եւ աշխարհագրական տեղաբաշխում:

Հեղինակների կարծիքով, ԱՄՆ-ի մանկաբույժների ընթացիկ հաշվետվությունը առաջին լայնամասշտաբ ուսումնասիրությունն է, որտեղ զետեղված են տվյալներ բոլոր ռասաների աղջիկների վերաբերյալ: Հաշվետվությունը հաստատեց այն, ինչ ամերիկացի շատ բժիշկներ ենթադրում էին տարիներ շարունակ: «Այս հետազոտությունը կատարելու պատճառն այն էր, որ կլինիկական պրակտիկայում ես ականատես եմ եղել բազմաթիվ փոքրիկ աղջնակների՝ սեռական հասունության երկու նախանշաններով, ասում է Հյուսիսային Կարոլինայի համալսարանի մայրերի եւ երեխաների առողջապահության դեպարտամենտի պրոֆեսորը հետազոտության հիմնական հեղինակներից մեկը: Սակայն ես ապշեցի, երբ պարզվեց այդպիսի աղջիկների իսկական տեսակարար կշիռը»:

Հետազոտությունները կատարվել են ԱՄՆ-ի բազմաթիվ մանկաբուժական կլինիկաներում, ուսումնասիրվել են 3-ից 12 տարեկան 17077 աղջիկներ, 90 տոկոսը սպիտակամորթ, 10 տոկոսը՝ թուխ մաշկով:

«ԻՆՏԵՐՆԵՇՆԸԼ ՀԵՐԱԼԴ ՏՐԻԲՅՈՒՆ»

ՀԱՄԱՌՈՏ

Ուկրաինայում՝ կառավարության փոփոխություն

ԿԻԵՎ, 20 ՀՈՒՆԻՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Ուկրաինայի նախագահ Լեոնիդ Կուչման պատրաստ է հրամանագիր ստորագրելու վարչապետ Պավել Լազարենկոյի պաշտոնաթողության մասին: ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ի հաղորդման համաձայն, այս փաստաթղթի հրապարակմանն սպասում էին հինգշաբթի օրվա երկրորդ կեսին: Բայց վարչապետի անսպասելի հիվանդության մասին ստացված տեղեկատվությունը Լեոնիդ Կուչմային ստիպել է կառավարության ղեկավարի ժամանակավոր պաշտոնակատար նշանակել փոխվարչապետ Վասիլի Դուրդինեցին: Մեկնաբանների կարծիքով, ապաքինումից հետո Պավել Լազարենկոն կբռնի նախարարների կաբինետի նախագահի պաշտոնը: Պետության սահմանադրության համաձայն, վարչապետի հրաժարականը հանգեցնում է ամբողջ նախարարների կաբինետի հրաժարականին եւ նոր նշանակումների:

Մասխադովը քննադատում է Կուլիկովին

ԳՐՈԶՆԻ, 20 ՀՈՒՆԻՍ, ՓԱՍՏ: Չեչնիայի նախագահ Ասլան Մասխադովը քննադատեց Չեչնիայի հանդեպ Ռուսաստանի ներքին գործերի նախարար Անատոլի Կուլիկովի որդեգրած քաղաքականությունը եւ ավելացրեց, թե նախարարն ամեն միջոց ի գործ է դնում ձախողման մատնելու խաղաղության գործընթացը: «Կուլիկովը Ռուսաստանի նախագահ Բորիս Ելցինի կառավարությունում մնացած հազվագյուտ ծայրահեղականներից է: Նա տարբեր առիթներով ամբաստանվել է Չեչնիայի պատերազմը երկարաձգելու փորձեր կատարելու հանցանքով», ասել է Մասխադովը:

Աբխազիայի կարգավիճակը որոշված չէ

ԹԲԻԼԻՍԻ, 20 ՀՈՒՆԻՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-BGI: Աբխազիայի հիմնախնդրի կարգավորման փաստաթղթի դրույթները համաձայնեցված են 99 տոկոսով: Այս մասին հայտարարել է Մոսկվայում գտնվող Աբխազիայի նախագահ Վլադիսլավ Արձինբան: Ըստ նրա, մնացած մեկ տոկոսը վերաբերում է Աբխազիայի քաղաքական կարգավիճակին: «Օբշչայա գազետա» թերթում հրապարակված հարցազրույցում Վլադիսլավ Արձինբան դժգոհություն է հայտնել, որ փաստաթղթում արտացոլված չէ կողմերի հավասար սուբյեկտներ լինելու սկզբունքը:

Ճառագայթահարված ռուս գիտնականը մահացավ

20 ՀՈՒՆԻՍ, BBC, «ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆ»: Մոսկվայի հիվանդանոցներից մեկում այսօր մահացավ ռուսաստանյան ատոմային զենքերի փորձագետ Ալեքսանդր Զախարովը, որը մի քանի օր առաջ ստացել էր մահացու ճառագայթահարում Նիժնի Նովգորոդից ոչ հեռու գտնվող Արզամաս-16 միջուկային հետազոտական կենտրոնում տեղի ունեցած միջադեպի ժամանակ: Պաշտոնատար անձինք հայտնեցին, որ վթարը տեղի է ունեցել կենտրոնի աշխատակիցների թույլ տված սխալի պատճառով:

ԱԶԳ

Մշակույթ

Ընդ չարենցյան փող երգ ելանէր

«Ակսելը ճեմասրահից հիշում էր Կոմիտասի երգերը. երբեմն նեղ շրջանակում Կոմիտաս էր երգում չափ տալով, չնայած որ միակ երգողն ինքն էր: Չարենցը շատ էր սիրում այդ երգերը.

– Մի Կոմիտաս երգիր, Ակսել:

Երբեմն էլ, երբ ննջարանում էր ու ձանձրանում, գլխարկը քաշում էր աչքերի վրա եւ երեխայի պես խնդրում.

– Գնանք Ակսելի մոտ, Կոմիտաս լսենք»:

ԳՈՒՐԳԵՆ ՄԱՀԱՐԻ

Եվ այդ երեկո նա լսեց, դարձյալ լսեց իր դաշտերի վարդեր-երգերը. քանզի բացահայտ էր Կամերային երաժշտության դահլիճի գեղատեսիլ գմբեթի ներքո, հայ ոգու եւ ոգեղենության դաշտում միմյանց ձեռք էին մեկնել ազգի երկու հանճարներ՝ Կոմիտասն ու Չարենցը: Նրանք, որ իրենց դաժան լուսաշողով երեկոն պարուրեցին յուրահատուկ հոգեզմայլ երանգով: ...Իսկ Կոմիտասը հնչում էր զուլալ եւ իրական, ազգային երգարվեստին հատուկ անվրեպ ճշմարտացիությամբ, մաքրամաքուր ականակիտ փայլով: Այդպես մատուցեց մեզ Կոմիտասի խմբերգային գոհարները Երեւանի կամերային երգչախումբը տաղանդավոր երաժիշտ-խմբավար Հարություն Թոփիկյանի ղեկավարությամբ: «Չինար ես»-ի երեք տներից յուրաքանչյուրը ներկայացրեցին խմբերգի կոմիտասյան 7 տարբերակներից 3-ը: Նման մոտեցման գեղարվեստական լուծումն արդարացվեց ներքին դրամատուրգիական կառուցվածքով: Դրա շնորհիվ մեներգային երգամաս ու թափանցիկ բանվածք պարունակող տներից մինչեւ բազմաձայնությամբ խտացված տարբերակը ստեղծվեց հնչողական գագաթնակետին հասնող ամբողջական մի կտավ: «Ջո՛ւր կուգա վերին սարեն» եւ «Ջաղացը մանի-մանի» խմբերգերի կատարումները եւս մեկ անգամ հավաստեցին, որ հիշյալ երգչախմբի համար գոյություն չունեն խմբերգերի ձեւակառուցման խնդիրը հաղթահարելու դժվարություններ, այն կուռ է արխիտեկտոնիկ հստակությամբ, որում յուրաքանչյուր ձայնագիծ իր որոշակի տեղն ու նշանակությունն ունի: Իսկ «Ես գիշեր, լուսնակ գիշեր» խմբերգի կատարումը դահլիճում արարեց բացառիկ լուսավոր, քնքշորեն թափանցիկ մթնոլորտ, որի բյուրեղային տարերքում օրորվում էին հայեցիորեն նազելի ռիթմը, բառը, մեղեդին: Եվ դժվար էր որոշել, Կոմիտասը եւ իր խմբերգի կատարումն՝ ավելի նուրբ են, քան խո՞ր, թե՞ առավել խորն են, քան նրբին...

Հնչում էր Կոմիտասը, որ մի դաժան հետո, մեծի իրավունքով, իր տեղն էր զիջելու կրտսեր հանճարին, քանզի նրա, այդ կրտսերի Չարենցի ծննդյան հոբելյանական տարվա հուշահանդեսներից մեկի հոգեւոր հյուրն էր ինքը մեծն Կոմիտասը:

Եվ երգեր հնչեցին չարենցյան բոցավառ ընչով տոգորված, ընդ եղեգան փող երգեր հնչեցին, եւ հեղինակն էր նրանց հայ տաղանդաշատ աստղաբույլի մեկ այլ անուն, այն, որոնց մասին տակավին կյանքի օրոք անխափանորեն վավերագրում են «մնաց»: Մնաց, որ իր աստվածատուր շնորհով եւս մի քանի շեն քար ավելացնի ազգի հոգեւոր-մշակութային գոյասյուներից մեկին:

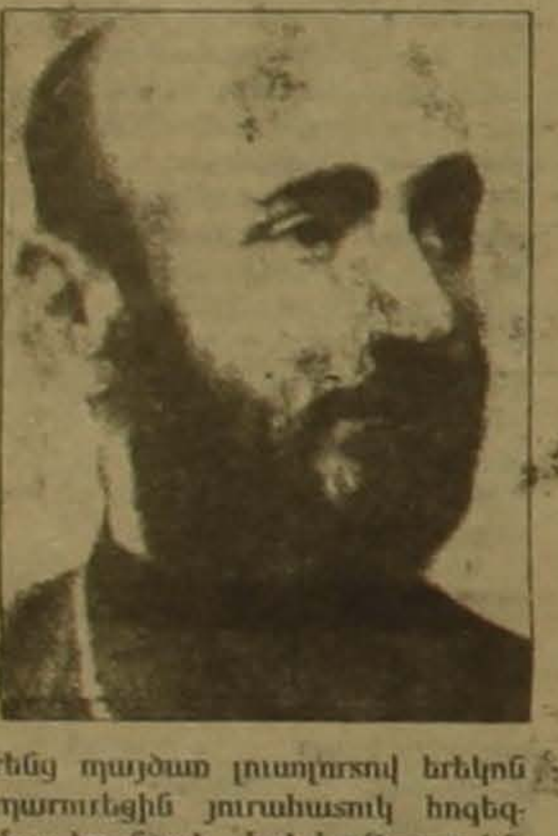

Տիգրան Մանսուրյանի յուրովի ընկալմամբ Եղիշե Չարենցի հայտնի «Քամին» բանաստեղծությունը իմաստային խորհրդանշական նորովի երանգ ստացավ: Երգի բացառիկ ուրույն հնչերանգային ոլորտը, բազմաձայնության կուռ ճարտարապետությունը, որ զարմանալի վարպետությամբ հագեցված է մի կողմից խիստ ձայնային բանվածքով, մյուս կողմից «դասական» տարածություններով, ներքին զգայականի տակ աճող լարվածությամբ բաբախող, փոփոխական ճկուն ռիթմը այս ամենի շնորհիվ Մանսուրյանը կերտել է բացառիկ տրագիզմի հնչողությանը հասնող երաժշտական մի կտավ: «աճման քամու» բանաստեղծական պատկերը խտացնելով-հասցնելով տիեզերական ունայնություն արտահայտող խորհրդանշական ընդհանրական մի կերպար-գաղափարի: «Քամին, աճման քամին, բոցնում է դեղին նժույգները իրա...» եւ արդյոք նա՞ չէ, որ հայրենյաց հող ու ծառից քշում-տանում է հազարավոր զավակների դեպի հեռուներն անհայտ...

Ավարտվում է երգը, լռում են խմբերգի հույժ պատկերավոր կատարման վերջին հնչյունները եւ սարսափազդու լռություն է իջնում դահլիճում, ծանր լռություն, որ ցանկանում ես պատռել չարենցյան քամու կրքին համազոր եւ հաստատուն մի կանչով, մենք կփրկենք նրանց հարվածներից քամու... Բայց լուռ է դահլիճը, իսկ չարենցյան տարերքում արարվող Տիգրան Մանսուրյանի «Աշնան երգը» նոր տխուր ու լուսավոր զգացմունքներ, մտքեր է ծնում... Ինչպե՞ս է հաջողվել կոմպոզիտորին մարդկային ձայնի արտաբերմամբ երաժշտական հնչյունի առեղծվածով ստեղծել «աճման ծնծղաների» իրապես տեսանելի եւ լսելի «ցոլցոլուն ծփանքը» «գնծագին ծափող ձեռքերի...»: Չգիտեմ: Եվ ոչ ո՞ք չգիտի: Բայց գիտի Չարենցը... Նա, որ տողեր է ստեղծել եղեգան փողի արեւագոլ եւ անկոտրուն շաղախով օծված: Եվ այդ է պատճառը, որ այդ փողից երգեր են ստեղծվել ու երգեր են ստեղծվում, որ պիտի մնան:

...Տողերիս հեղինակը մեկ անգամ չէ, որ արտասահմանյան երկրներում ականատես է եղել այն փաստին, որ աշխարհի ցանկացած ծեգում անգլիացիները համերգային սրահներում Գեորգ Ֆրիդրիխ Հենդելի (որին իրենց ազգային կուռքն ու պարծանքն են համարում) Alleluya-ն հոտընկայս են ունկնդրում: Եվ ինչո՞ւ այդ երեկո, Կոմիտասի անվան կամերային դահլիճում Երեւանի կամերային երգչախմբի եւ նրա խմբավար Հարություն Թոփիկյանի կատարմամբ Տիգրան Մանսուրյանի «Ես իմ անուշ Հայաստանի» ձոներգը լսելիս ոտքի չելանք... Տոկուն ռիթմի հենքի վրա, օրհներգության ավանդական բոլոր կանոններով արարված պայծառավուն մի հիմն էր դա: Իրապես մի հիմն, որի նմանը որպես պետական օրհներգ ունենալու համար նախանձախնդի՞ր կարող է լինել ցանկացած ժողովուրդ: Չարենցյան ոգին, բափն ու շունչը, արեւահամ բառն ու բացառիկ-անզուգական հայրենանվեր պաթոսն էր բոցկլտում Մանսուրյանի նոր ստեղծագործության մեջ, որ հնչեց հեղինակի նվագակցությամբ: Այդ ձոներգով պսակվեց անմոռանալի երեկոն:

«Ես իմ անուշ Հայաստանի՛ն», որ չարենցյան տողից, եւ մանսուրյանական երգից զատ բոլոր ներկաների եւ բացակաների (պայմանականորեն) մեծն Կոմիտասի եւ նրանից էլ շա՜տ ու շա՜տ դարեր առաջ նույն երգ ու ցավով տառապող ազգի լուսապսակ զավակների համար ապրելու իմաստ է, մարդ եւ հայ կոչվելու չափանիշ:

ԹԱՄԱՐ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ,
երաժշտագետ,
արվեստագիտության թեկնածու

«Սարգիս Մուրադյանը քաջություն ունեցավ հայ դասական նկարչության շարունակողը դառնալու»

«Սարգիս Մուրադյանը 70 տարեկա՞ն է»: Էդուարդ Իսաբեկյանի այս խոսքերը հոբելյանի առթիվ ասված բազմաթիվ գովեստների մեջ թերեւս ամենաճշգրիտն էին 70-ի սահմանագիծը հատող իր սանի՝ նկարիչ Սարգիս Մուրադյանի համար: «Սարգիսի նման աշակերտ ունենալը ցանկացած ակադեմիկոսի պատիվ կբերեր», շարունակեց վարպետը նկարչի 70-ամյակի առիթով «Համազգայինի» գրասենյակում երեկ կազմակերպված ցուցահանդես-հանդիպման ժամանակ:

«Սարգիս Մուրադյանը ազգասիրության, հայրենասիրության օրինակ է եղել մեզ համար», սրանք դարձյալ ընկերների բնութագրումներն են, որոնց հետ կյանքի անհանգիստ ճանապարհն է անցել՝ եղեռնի 50-ամյակ, արցախյան հիմնահարց... «այսօր էլ փորձում ենք ժողովրդավարության համար պայքարել»: Ասվածի ամենաշիտակ վկան սրահում հավաքված բազմությունն էր՝ արվեստագետներին համախմբած նկարչին շնորհավորելու էին եկել քաղաքական-հասարակական գործիչներ: Նկարիչը բացի «Համազգայինի» վարչության անդամ լինելուց նաեւ «96 թ. սեպտեմբեր եւ քաղբանտարկյալներ» կազմակերպության անդամ է: Սակայն, ինչպես տանտերը՝ Ռազմիկ Դավոյանը նշեց, «կյանքում ունենալով քաղաքացիական պայքարի նկարագիր, նկարներում բոլորովին այլ է»:

«Սարգիսը խորը փիլիսոփայության արվեստագետ է, առանձնակ ձեռք ունի, սակայն ինձ հիացնում է նրա արվեստի նրբությունը: Այդպիսի արվեստագետ լինելու համար մեծ քաղաքացի պետք է լինել», «իր ժամանակի կենսագրությունը փայփայող անձնավորության» մասին այսպես արտահայտվեց Սոս Սարգսյանը: Նկարչի արվեստը բնութագրող խոսքերը մեկը մեկից գեղեցիկ էին, ունկ շոյող եւ, որ ամենակարեւորն է, թերահավատություն չէին ծնում ոչ մեկի մոտ: Ամենակասկածելին նրա տարիքն էր՝ Սարգիս Մուրադյանը 70 տարեկա՞ն...

Ս. Պ.

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ

Հայաստանի Հանրապետության գլխավո՛ր դատախազ պարոն Հենրիկ Խաչատրյանին

Դեռեւս ուսանողական տարիներից, Չարենցի բանաստեղծություններով տարված 17-ամյա մի աշակերտ, ես ո՛չ միայն պատանեկան քաջություն ու հանդգնություն եմ ունեցել այդ դժվա՛ր ու վտանգավո՛ր տարիներին այցելել նրան, ո՛չ միայն, իմ ուժերի ներածին չափով, օգնել նրան ու նրա ընտանիքին, այլեւ նամակ-դիմում ուղարկել ԽՍՀՄ գրողների միության քարտուղար Ա. Ֆադեեւին՝ Չարենցի գրական ժառանգությունը կորստից փրկելու համար...

Քանի որ Չարենցի կինը՝ Իզաբելլա Կոդաբաշյանն աքսորված էր, ապա ես, ի շարս այլ նամակների եւ դիմումների, 1939–40 թթ. մի նամակ-դիմում եմ ուղարկել նաեւ ԽՍՀՄ դատախազությանը՝ այդ դժբախտ կնոջն աքսորից ազատելու եւ իր երկու որբերին խնամելու համար...

ПРОКУРАТУРА СОЮЗА ССР

МОСКВА, Пушкинская ул. 15-а

Ваше заявление по делу Чаренце

направлено при отношении от 12-V 1940

за № 3/р на рассмотрение прокурору Арм. ССР

откуда Вам будет сообщено о результатах рассмотрения заявления.

Секретарь Отдела по жалобам [подпись]

Ի պատասխան այդ նամակ-դիմումի ես 1940 թվականին ԽՍՀՄ դատախազությունից ստացել եմ մի բացիկ, որով ինձ հայտնվում էր, թե «Ձեր դիմումը Չարենցի գործով, ըստ 1940 թվականի մայիսի 12-ի համար ինը գրության ուղարկված է Հայկ. ՍՍՀ դատախազի քննությանը, որտեղից Ձեզ կհայտնվի արդյունքների մասին: Բողոքների բաժնի քարտուղար (ստորագրություն)»:

Քանի որ ես,– հասկանալի պատճառներով,– դեռեւս այդ պատասխանը չե՛մ ստացել, ապա, (թեեւ մեծ ուշացումով), խնդրում եմ Ձեր Բարձր Կարգադրությունը, գոնե հիմա, Չարենցի այս Հոբելյանական տարում, Հայաստանի դատախազության արխիվներում փնտրել իմ այդ նամակ-դիմումն ու նրա պատասխանը: Կից ուղարկում եմ Ձեզ 1940 թվականին ԽՍՀՄ դատախազությունից ինձ ուղարկված բացիկի արտատպությունը:

Հարգանքներով՝ ԳԵՎՈՐԳ ԷՄԻՆ
1997 թ. հունիս Երեւան

Այսօր «Հայֆիլմ»-ը, վաղը՝ մշակույթի մյուս օջախները

«Հայֆիլմը»՝ փակ բաժնետիրական ընկերություն

Եթե իշխանությունների կողմից չկա հստակ վերաբերմունք դեպի հայկական կինոն, ուրեմն կինոյի հետ առնչվող բոլոր պաշտոնյաները կարող են քնել հանգիստ: Նրանց ոչ-ոք չի կանչի պատասխանատվության այն բանի համար, որ «Հայֆիլմ» կինոստուդիան վերջնականապես դադարել է գործել, չնայած կարող էր արտասահմանյան երկրների կինոֆոնդերի եւ կինոարտադրությունների կողմից միլիոնավոր դոլարների ներդրումներ ստանալ եւ նպաստել մեր պետության առաջընթացին, ինչպես հոգեւոր, այնպես էլ ֆինանսական տեսանկյունից:

Վերջապես, ե՞րբ եւ ո՞ւմ իշխանության օրոք մենք սոցիալիստական աշխատելաձեւից պետք է անցնենք կապիտալիստականի:

Արդյոք իշխանությունը տեղյա՞կ է, որ ռեժիսորներն այլեւս «Հայֆիլմ» կինոստուդիա չեն հաճախում: Այստիպին է վիճակն այսօր, երբ մենք ազատվել ենք մոսկովյան ենթակայությունից եւ աշխարհի դռները բացվել են մեր առջեւ:

1994 թվականին Ֆրանսիայի Ազգային կինոյի կենտրոնը 2 գեղարվեստական ֆիլմերի համար «Վրացֆիլմ»-ին տրամադրել է 3 միլիոն դոլար, իսկ մենք փոխանակ համագործակցենք այդ հզոր կազմակերպության հետ, որի տարեկան բյուջեն 400 միլիոն դոլար է, 4 տարվա ընթացքում ոչ-մի հայց չենք ներկայացրել: Քանի-քանի համատեղ ֆիլմեր է նկարահանում արտերկրների հետ «Վրացֆիլմ»-ը: Իսկ քանի-քանի եվրոպական կինոֆոնդեր, կինոարտադրություններ, հեռուստատեսություններ կան աշխարհում, որոնց մենք չենք դիմել: Եվ ո՞վ պետք է դիմի, եթե այս հարցերը չեն հետաքրքրում նրանց, ում ձեռքում է գտնվում «Հայֆիլմ»-ի փաստացի իշխանությունը: Այլապես երեւի «Հայֆիլմ» կինոստուդիան սցենարական բաժին կունենար ոչ թե բաղկացած երկու խմբագրից եւ տասից քանի տարվա վաղեմությամբ մի քանի տասնյակ սցենարներից, համալրված երեք կամ չորս նորերով, այլ կունենար մի քանի տասնյակ նոր սցենարներ համալրված մի քանի հներով, կունենար նաեւ միջազգային կապերի բաժին, «ծրագրերի» բաժին, քանի որ արտերկրների հետ համագործակցել եւ ֆինանսավորում ստանալը հնարավոր է միայն «ծրագրի» միջոցով:

Խոսքով մենք հասել ենք հսկայական հաջողությունների, իսկ կինոյում դեռեւս խորհրդային իշխանություն է... Պաշտոնյան է տնօրինում ստեղծագործողների ճակատագիրը:

Ինչպե՞ս է պատահում, որ «Հայֆիլմ»-ի արտադրած կինոնկարները տեսաժապավենների վրա վաճառվում են ամբողջ աշխարհում, բայց վաճառողը «Հայֆիլմ»-ը չէ:

Նոր արտադրված ֆիլմերի ցուցադրումը «Հայֆիլմ»-ը չի կազմակերպում Լոս Անջելեսում, որտեղ մեկ ցուցադրումից 5-6 հազար դոլար գումար է գոյանում, այլ դա անում են ուրիշները:

Ինչո՞ւ «Հայֆիլմ»-ը ունենալով բոլոր հնարավորությունները, մասնագետներ, բարձրակարգ ստեղծագործողներ, նկարահանման տեխնիկա, անգործության մատնված տաղավարներ, չի կարողանում գովազդային տեսահոլովակների պատվերներ ստանալ, իսկ նորաստեղծ կազմակերպությունները սկսելով զրոյից արդեն մոնոպոլիստներ են դարձել:

Եվ վերջապես ինչպես է լինում, որ քրիստոնեության 1700-ամյակի կապակցությամբ տեսաֆիլմերի պատվերները, չի ստանում «Հայֆիլմ»-ը, այլ ստանում է «Պարադիզ» կազմակերպությունը, որը կինոստուդիա չէ:

Ինչո՞ւ «Պարադիզը» կարող է օտարերկրյա ֆիլմեր եւ սերիալներ ցուցադրելով հայկական հեռուստատեսությամբ՝ ծաղկում ապրել, իսկ «Հայֆիլմ»-ը, որի արտադրած գեղարվեստական եւ մուլտիպլիկացիոն ֆիլմերը մինչեւ օրս ցուցադրվում են առաջին եւ երկրորդ ծրագրերով, չի կարող գումարներ վաստակել եւ աշխատավարձով ապահովել այդ ֆիլմերը ստեղծողներին:

Ո՞վ պետք է վերահսկի «Հայֆիլմ»-ի ֆինանսական գործունեությունը եւ հարցնի, թե ինչ կար եւ ինչ է մնացել այդ տնտեսությունից:

Եվ վերջապես ո՞վ պետք է հաշվետվություն պահանջի արված եւ չարված գործերի համար:

Արդեն մի քանի տարի է վախճանի է մատնվում այսօրվա մեր օրը, իսկ այսօր՝ վաղվա օրը: «Հայֆիլմը» պետության սեփականությունն է եւ, եթե իշխանությունը չաշխատեցնի այդ սեփականությունը, վարչահրամայական աշխատաձեւից չհրաժարվի, չվերահսկի, թե ինչ է կատարվում այդ բնագավառում եւ նեցուկ չդառնա ստեղծագործողներին, որպեսզի նրանք լինեն իրենց ճակատագրերի տերերը, յուրաքանչյուր ադմինիստրատիվ աշխատող կունենա միայն մեկ գերխնդիր «Ինձնից հետո թեկուզ ջրհեղեղ»: Եվ մինչ մենք կկողմնորոշվենք, մեր կողքով կանցնեն միլիոն դոլարները, դափնեպսակները եւ նոր հաղթանակները:

[illegible]
«Այսօր» մասնավոր ստուդիայի
հիմնադիր-տնօրեն,
կինոռեժիսոր

ԱԶԳ

ազգային

Ս. ԷՋՄԻԱԾԻՆ

Բազմաշխատ տարիներ

Ամենայն հայոց կաթողիկոս Գարեգին Ա Վեհափառ հայրապետի գահակալության 2-րդ տարեդարձի առթիվ

Զգալի ուշացումով ստացանք Ամենայն հայոց կաթողիկոսի եւ Գերագույն հոգեւոր խորհրդի գործունեության «Երկամյա տեղեկագիրը»՝ կազմված իր իսկ՝ Վեհափառ հայրապետի կողմից, ուր նա իր գահակալության երկամյակին նվիրված ժողովին է ներկայացրել բավական ընդարձակ «հաշվետվություն»: Անշուշտ, մեզ չի բավարարում մեր եկեղեցու գործունեությունը՝ շատ են կարիքները, մեծ է խոտանը: Սակայն անցնող 2 բազմաշխատ տարիների մասին հաշվետվությունը հավատ է ներշնչում, որ Մայր աթոռին, նրա ողջ միաբանությանը մոտիկ ապագայում կհաջողվի, մեր հավատացյալ ժողովրդի օգնությամբ, վերակերտել մեր Ազգային եկեղեցու հեղինակությունն ու փառքը:

Ուշադիր ընթերցումը անմիջապես զարմանք է հարուցում՝ կարճ ժամանակահատվածում Վեհափառը, Գերագույն հոգեւոր խորհրդի եւ էջմիածնի միաբանների աջակցությամբ, իսկապես հասցրել է մեծ աշխատանք կատարել: Միաբանության կյանքը բազմակողմանի աշխուժացել է, կազմը համալրվել է 15 նոր ձեռնադրյալ աբեղաներով: Վեհափառը կարեւորում է իր կատարած առաջին միաբանորհնէքը (1996 թ. սեպտեմբերի 8), դրա նախօրյակին Խորեն Ա Մուրադբեկյան կաթողիկոսի աճյունի տեղափոխումը Գայանեի վանքից Մայրավանքի տարածք մյուս երջանկահիշատակ կաթողիկոսների շարքը:

Անցած երկամյակը վերաշխուժացման մի շրջան է եղել այնպիսի կարեւոր մի հաստատության համար, ինչպիսին Էջմիածնի հոգեւոր ճեմարանն է: 1995-96 թթ. տարեշրջանին այստեղ սովորել է 90 ուսանող, 1996-97-ին՝ 102: Ուսուցչական կազմը հիմնականում մնացել է անփոփոխ, սակայն դասախոսելու են հրավիրվել նաեւ այլ հմուտ աստվածաբաններ: Ավարտվել է ճեմարանի շենքի հիմնական վերանորոգումը՝ Միացյալ Նահանգներից ազգային բարերար Գեւորգ Հովնանյանի եւ ԱՄՆ-ի Արեւելյան թեմի օգնության ֆինանսական ծախսերով: Ընթացքի մեջ է հանրակացարանի շինարարությունը:

Վերելք է ապրել հրատարակչական գործը: Երկու տարում լույս է տեսել շուրջ 100 անուն գիրք: 1772 թվականից ի վեր գործող տպարանը, որի արդիական սարքավորումները ձեռք էին բերվել դեռեւս Վազգեն Ա կաթողիկոսի օրոք, Շվեյցարիայից եւ Լիբանանից հրավիրված մասնագետների ուժերով լիովին վերասարքավորվել է: Բացի այդ, Մայր աթոռի հովանավորությունն են վայելել 20 այլ հրատարակություններ, գրողներ, գիտական հաստատություններ, Մաշտոցյան Մատենադարանը եւ անհատ հայագետներ:

Զգալի փոփոխություններ է կրել մայր եկեղեցու թեմական կառույցը թե Հայաստանում, թե արտերկրում: Նկատելիորեն զորացել է քրիստոնեական դաստիարակության եւ քարոզչության աշխատանքը: Կազմվել եւ հաջողությամբ գործում է այդպիսի հատուկ կենտրոն՝ վարիչ-տնօրեն Տ. Վազգեն վրդ. Միրզախանյանի գլխավորությամբ: Երեւանում, Արմավիրում, Արտաշատում, Մասիսում եւ Արարատում կազմակերպվել են կրոնի ուսուցիչների պատրաստման դասընթացներ, որոնցում ընդգրկվել է 500-ից ավելի մարդ: Ուսուցիչներին օգնելու նպատակով, նախորդ 4-ից բացի, հրատարակվել է եւս 3 դասագիրք 6, 7, 8-րդ դասարանների համար: Պատրաստման ընթացքի մեջ է 10-ամյա ուղեցույց-ծրագիրը:

Ժողովրդին իր հայրերի հավատքի արժեքներին վերադարձնելու գործում լայնորեն օգտագործվել են ռադիոն եւ հեռուստատեսությունը: Դրան մեծապես նպաստել են բազմաթիվ այլ միջոցառումներ եւս, որոնցում անկարելի է հատուկ չնշել Վեհափառի հովվապետական այցելությունների նշանակությունը: Երկու տարում Վեհափառը հասցրել է լինել Արարատյան, Շիրակի, Արցախի, Գուգարաց, Արմավիրի թեմերում, կարճ այցելություններով եղել է Սեւանի, Արագածոտնի, Կոտայքի եւ այլ շրջաններում:

Վեհափառը եռանդուն գործունեություն է ծավալել նաեւ Հայաստանից դուրս: Եղել է Մոսկվայում, Վրաստանում, Ռումինիայում, Ուկրաինայում, Միացյալ Նահանգներում, Կոստանդնուպոլսում, Շվեյցարիայում, Բրազիլիայում, Ուրուգվայում, Արգենտինայում, Ավստրալիայում եւ Նոր Զելանդիայում, Սինգապուրում, Թաիլանդում եւ այլուր: Ամենուրեք նա հանդիպել է մեր ժողովրդի զավակներին, այցելել հայոց թեմերը, հյուրընկալվել նշված երկրների կրոնական եւ պետական բարձրագույն դեմքերի կողմից, տվել հովվապետական պատգամներ եւ հաստատել բարեկամական կապեր: Իր հերթին, Մայր աթոռ Սուրբ Էջմիածնում նա ընդունել է բազմաթիվ եկեղեցապետերի եւ նախագահական ու նախարարական աստիճան ունեցող պետական գործիչների, դիվանագետների, միջազգային կազմակերպությունների ներկայացուցիչների, գիտության ու մշակույթի շատ դեմքերի:

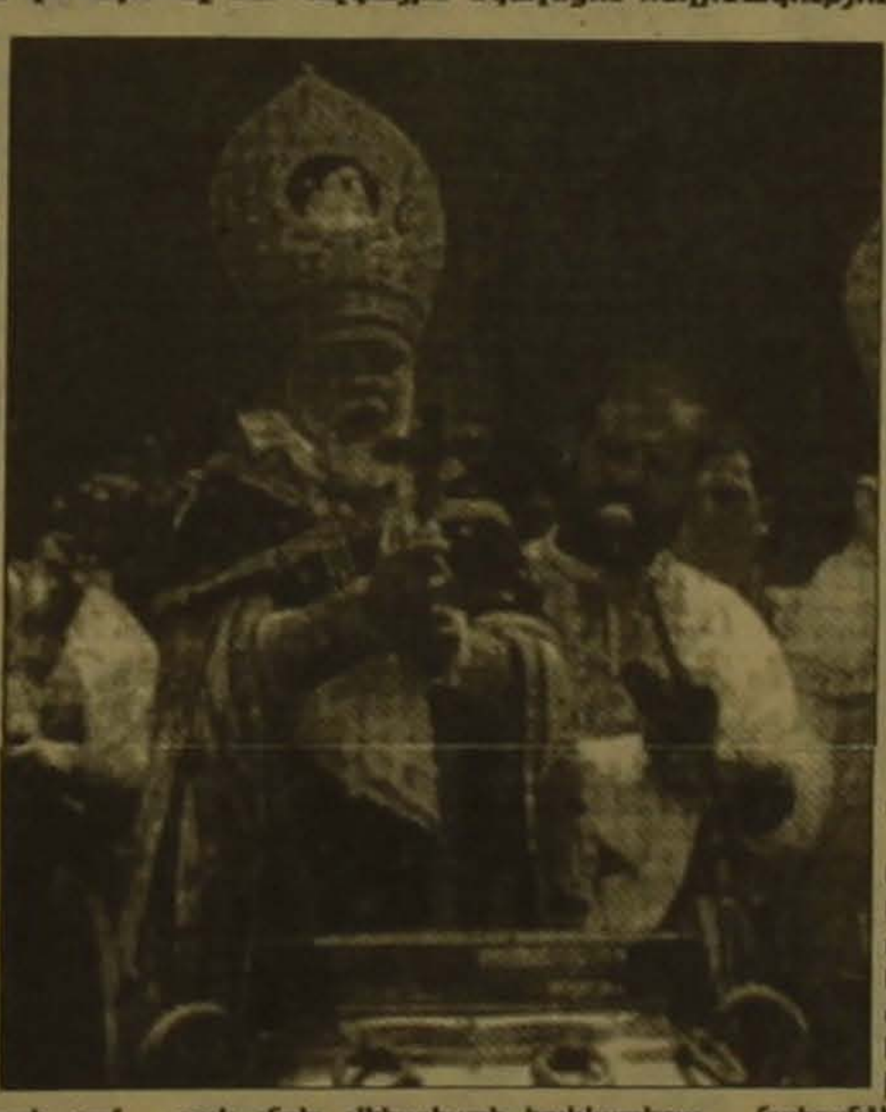

Երկամյա հաշվետվության մեջ Հայրապետը հատուկ ընդգծել է, որ ջանացել է առավել աշխուժացնել Մայր աթոռ Սուրբ Էջմիածնի մասնակցությունը էկումենիկ շարժմանը, այդ առթիվ այցելություններ տալով Ռուսաց Ալեքսի 2-րդ, Վրաց Իլյա 2-րդ, Հունաց Բարդուղիմեոս Ա, Ռումինիայի Թեոկտիստոս պատրիարքներին, կաթոլիկ եկեղեցու պետ Հովհաննես Պողոս 2-րդ պապին, եկեղեցիների համաշխարհային խորհրդին եւ այլն:

Հաշվետվության մեջ մի հատուկ բաժին է նվիրված մեր եկեղեցու նվիրապետական աթոռների հետ հարաբերություններին, որոնք զգալիորեն ջերմացել են, ինչպես նաեւ Հայ եկեղեցու պաշտոնական հիմնադրության 1700-ամյակի նախապատրաստական աշխատանքներին:

Եթե այս ամենին ավելացնենք նաեւ տնտեսական, շինարարական, վարչական եւ այլ բազմաբնույթ գործունեությունը, ապա պիտի արձանագրենք, որ Վեհափառ հայրապետն իր բարձր կոչման իրականացմանն է նվիրվել նախանձելի եռանդով, հստակ նպատակադրումներով եւ լավագույն մտահղացումներով: «Երբ այսպէս ձեզ հետ միասին կը նայիմ դէպի բացուող նոր տարիները, գրում է Վեհափառը, առաջին հերթին, երկամեայ գործունէութեան այս փորձառութեանը լոյսին տակ, կը զգամ հսկայականութիւնը այն պարտաւորութեանց, որոնք մեր՝ առաջ դրուած են իբրեւ Քրիստոսաւոր առաքելութիւն եւ հայանուէր ծառայութիւն»:

Բարեմաղթենք, որ Ամենայն հայոց Վեհափառ հայրապետն առաջիկայում եւս հաջողությամբ կատարի իր այդ մեծ առաքելությունն ու հայանվեր ծառայությունը:

ՌԱՖԻԿ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

ՍՏԵՓԱՆԱԿԵՐՏ

Կառավարության նիստում սոցիալ-տնտեսական հարցեր

Օրերս տեղի ունեցավ ԼՂՀ կառավարության նիստ, որը վարում էր հանրապետության նախագահի պաշտոնակատար, վարչապետ Լեոնարդ Պետրոսյանը: Կառավարության մամլո ծառայության հաղորդագրության մեջ նշվում է, որ նիստի մասնակիցները քննարկեցին ԼՂՀ սոցիալ-տնտեսական հարաբերությունները կանոնակարգող մոտավորապես 30 փաստաթղթերից բաղկացած մի ծրար: Մասնավորապես, հաստատվեց շուրջ 1.5 մլրդ դրամի ծավալով 1997-ի կապիտալ ներդրումների պետական պատվերը: Այդ որոշմամբ նախատեսվում է 350 մլն դրամ հատկացնել ԼՂՀ պաշտպանության ժամանակ զոհված մարտիկների, պատերազմի մասնակիցների, հաշմանդամների, զինծառայողների ընտանիքների համար բնակարանների շինարարությանը եւ վերականգնմանը: Նիստը հավանություն տվեց ԼՂՀ սոցիալ-տնտեսական զարգացման 1997-ի ծրագրի իրականացմանն ուղղված միջոցառումների ցանկին: Որոշում է ընդունվել նաեւ այն անհետաձգելի միջոցառումների մասին, որոնք նպատականշված են հացահատիկային կուլտուրաների նախնական սերմնաբուծության կազմակերպմանը, բուսաբուծության մեջ արդի տեխնոլոգիաների արմատավորմանը, այդ ոլորտում գիտահետազոտական աշխատանքի ակտիվացմանը: ԼՂՀ եւ ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարությունների համագործակցության շրջանակներում նախատեսվում է մշակել սելեկցիոն-սերմնաբուծական աշխատանքի համատեղ կարճաժամկետ ծրագիր:

Կառավարությունը որոշում է ընդունել մինչեւ այս տարվա օգոստոսի 1-ը հասարակական կազմակերպությունների վերագրանցման մասին, հակառակ դեպքում նրանց գործունեությունը կարող է դադարեցվել օրենքով սահմանված կարգով:

ՎԱՀՐԱՄ ԱՂԱՋԱՆՅԱՆ

Ադրբեջանական կողմը խուսափում է ուղղակի շփումներից

Օրերս ԼՂՀ արտգործնախարար Արկադի Ղուկասյանը ընդունեց Արեւելյան Եվրոպայի եւ ԱՊՀ երկրներում Կարմիր խաչի միջազգային կոմիտեի գլխավոր պատվիրակ Ֆրանսուա Բյունյոնին, որը արտգործնախարարին փոխանցեց ղարաբաղյան հակամարտության ընթացքում անհայտ կորած քաղաքացիական անձանց ու զինծառայողների ցուցակները եւ դիմեց այդ կարգի անձանց որոնումը շարունակելու կոչով, համանման խնդրանքով Կարմիր խաչը դիմել է ՀՀ եւ Ադրբեջանի իշխանություններին: Արտգործնախարար Ա. Ղուկասյանը հավաստեց հիշյալ խնդրի լուծմանն օժանդակելու ԼՂՀ ղեկավարության պատրաստակամությունը: Նախարարը նաեւ նշեց, որ ԼՂՀ եւ Ադրբեջանի համապատասխան պետական հանձնաժողովների միջեւ ժամանակին հաստատված ուղղակի շփումները, որոնցից անընդհատ խուսափում է ադրբեջանական կողմը, մեծապես կնվազեցնեին հիշյալ հիմնախնդրի սրության աստիճանը: Հյուրերի խնդրանքով Ա. Ղուկասյանը պատմեց ադրբեջանա-ղարաբաղյան հակամարտության կարգավորման գործընթացի ներկա փուլի մասին: Զրույցի մասնակիցները գոհունակություն հայտնեցին ԼՂՀ իշխանությունների եւ ԿԽՄԿ-ի երկկողմանի համագործակցության զարգացման առթիվ: Այս մասին տեղեկացրին ԼՂՀ արտգործնախարարության մամլո ծառայությունից:

Վ. Ա.

ՕԴՈՒՂԻՆԵՐ

«Երեւան-Ավիա» ընկերությունը 5 տարեկան է

1992-ին Երեւանի քաղաքապետ, հանգուցյալ Համբարձում Գալստյանի նախաձեռնությամբ եւ անմիջական մասնակցությամբ Ռուսաստանի Դաշնությունում գնվեցին 2 «Իլ-76» բեռնատար ինքնաթիռներ, որի հիման վրա ստեղծվեց «Երեւան-Ավիա» բեռնատար ավիաընկերությունը: Այն առաջինն ու առայժմ միակն է Հայաստանում, որն ունի սեփական բեռնատար ինքնաթիռ:

Ավիաընկերությունը կարճ ժամանակում կարողացավ ինքնաթիռների թռիչքային եւ տեխնիկական շահագործման համար սեփական կադրեր պատրաստել եւ 1992-ի հունիսի 19-ին իրականացրեց իր առաջին չվերթը: Հարկ է նշել, որ ավիաընկերությունը հանրապետության ծանր տարիներին անմիջական մասնակցություն ունեցավ կարեւորագույն բեռների ներկրմանը: Ընկերությունը որպես պատվիրատու բեռներ է փոխադրել ոչ միայն մասնավոր եւ պետական ձեռնարկությունների, այլ հանրապետության կառավարության եւ նրան առընթեր կառույցների համար: Գործունեության միայն առաջին տարում տեղափոխվել է մոտ 5000 տ բեռ, այդ թվում 3000 տ ներկրվել Հայաստան: 1992-ին «Երեւան-Ավիան» Կարմիր խաչի գծով մասնակցել է հումանիտար բեռնափոխադրումների իրականացմանը Եվրոպայում:

Աշխատանքային գործունեության սկզբում թռիչքները հիմնականում կատարվում էին դեպի ԱՊՀ, իսկ հետագայում ընդլայնվեց չվերթացանկը՝ Ֆրանսիա, Գերմանիա, Բուլղարիա, Հունաստան, Իսպանիա, Բելգիա, ԱՄԷ, Չինաստան, Հնդկաստան, Զաիր, Կոնգո, Քենիա, Եգիպտոս, Ավստրալիա եւ այլ երկրներ: 1995-96-ին ավիաընկերության ինքնաթիռները պետպատվերով մոտ 100 ուղերթ են կատարել Թուրքմենստան եւ 40 հատուկ չվերթ այլ ուղղություններով:

Աշխատանքային գործունեության 5 տարիներին ընկերության կողմից կատարվել է 650 ուղերթ եւ տեղափոխվել մոտ 20 հազար տոննա բեռ, որի արդյունքում պետգանձարան է մուծվել մոտ 1 մլն դոլար: «Երեւան-Ավիա» ընկերության ոչ մեծ կոլեկտիվը նախագահ Արսեն Ալանյանի գլխավորությամբ շարունակում է հաջողությամբ կատարել բարդ եւ պատվաբեր գործը:

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

«Առաքելություն Հայաստան»-ը օգնում է ծերերին

«Կարծես մենք արդեն կորսված էինք, իսկ այժմ գտնվեցինք, մենք մեզ գտանք», ասում էին Մխիթարյանները՝ ամուսիններ, որոնց տնային խնամքն ապահովում է ոչ կառավարական հասարակական մի կազմակերպություն: «Կարծես տարիներով ճանաչում էինք մեր խնամողներին, որոնք երկար ժամանակով ինչ-որ տեղ էին գնացել ու հիմա վերադարձել են մեզ մոտ»:

Այս զույգն ընդգրկված է «Առաքելություն Հայաստան» կազմակերպության ծրագրի ցուցակում: Նրանց եւ հարյուրավոր այլ ծերերի՝ անկողնային, միայնակ կամ հաշմանդամ, զանազան ծառայություններ են մատուցվում: Հայաստանում հասարակական ոչ կառավարական կազմակերպությունների թիվը մեծանում է, նրանք բազմաբնույթ ծրագրեր են իրականացնում՝ նպաստելով Հայաստանի սոցիալական, տնտեսական, մշակութային եւ հոգեւոր զարգացմանը: Դրանցից մեկն է նաեւ «Առաքելություն Հայաստան» կազմակերպությունը, որը հիմնադրման օրվանից սակավաթիվ աշխատակիցներով սկսեց իր աշխատանքները եւ շահառու ընտրելով երեւանաբնակ հարյուր ծերերի՝ ապահովեց նրանց ամբողջական խնամքը տնային պայմաններում: Հետագայում, մինչ այժմ, ավելի պրոֆեսիոնալ կերպով կազմակերպելով աշխատանքները՝ հասարակական կազմակերպությունների մասին հատուկ դասընթացների եւ սեմինարների մասնակցելով՝ ընդգրկուն եւ իրական ինֆորմացիա ձեռք բերեց Երեւանի գրեթե երեք հազար միայնակ ծերերի մասին:

Սույն ծրագրի նպատակն է խնամքի եւ անմիջական օգնություն ցույց տալ Երեւանի միայնակ, անկողնային, հաշմանդամ ծերերին՝ հոգալով նրանց անձնական խնամքի, բժշկական եւ գոյատեւման հիմնական կարիքները: Նրանց միջին տարիքը 70 է, ապրում են չափազանց ծանր պայմաններում, թոշակը, որ ստանում են կառավարությունից, բավարար չէ հոգալու նրանց կենցաղի նվազագույն կարիքներն անգամ: Դա է պատճառը, որ նրանք օգնության խիստ կարիք են զգում ոչ միայն առօրյա գործողություններ կատարելիս (լոգանք, հագնվել-հանվել, տան ներսում տեղաշարժվել, գնումներ, լվացք անել, ճաշ պատրաստել եւ այլն), այլեւ պարենամթերքի եւ դեղամիջոցների հատկացման՝ գոյությունը պահպանելու համար: Նրանց կենցաղային եւ առողջական վիճակն էլ ավելի է սրվում ձմռան ցրտերի ժամանակ, նրանք ամբողջովին կախյալ են դառնում կազմակերպության աշխատակիցների օգնությունից, որի բացակայության դեպքում նրանցից հատկապես անկողնուն գամվածներին սպառնում է մահը:

ԱՐՄԵՆ ՄԽԻԹԱՐՅԱՆ

ԱԶԳ

մայրենի

Մի շարք հարցումներ

Լեզվի պետական տեսչության պետ տիար Վալերի Միրզոյանին

Եղավ այնպես, որ Հայաստանի Գիտությունների ազգային ակադեմիայի այս տարվա ընդհանուր ժողովում ես ելույթ ունեցա լեզվի պետական տեսչության պետ Վալերի Միրզոյանի եւ իր տեղակալ Հովհաննես Զաքարյանի դեմ: Խիստ ելույթ: Մինչեւ այնտեղ, որ առաջարկեցի մեզ ազատել այդօրինակ տեսչությունից եւ տեսուչներից:

Իմ ելույթը կարո՞ղ էր զայրացնել տիար Վալերի Միրզոյանին: Իհարկե: Տարօրինակ կլիներ, եթե այդպես չլիներ: Ամեն մարդ էլ, որ նրա տեղը լիներ, կզայրանար: Բայց ամեն մարդ չէ, որ իր պատասխան ելույթների մեջ կարող էր իրեն պահել այնքան անպարկեշտ, ինչպես իրեն թույլ է տվել Վալերի Միրզոյանը: Նա իմ ելույթի մասին արտահայտվել է տեսչության հրավիրած ասուլիսում («Ազգ», 22 ապրիլ, 1997) եւ «Երեկոյան Երեւան» թերթում հրապարակված հոդվածում (24 ապրիլ, 1997):

Ոչինչ, որ զայրացած տիարն իմ ելույթը որակել է ոչ այլ կերպ, քան «ամբագոռգոռ», «ստահող» «հիստերիկ», «ծաղրածուին պատիվ բերող կատարում», իսկ իմ առաջարկը՝ «արյունարբու»: Սա դաստիարակության հարց է, ի վերջո ամեն մի (ոչ թե՝ ցանկացած) հոդվածագիր նաեւ իրեն է բնութագրում: Բայց երբ նա մեր ակադեմիկոսներին, նրանց մեջ նաեւ ինձ, ներկայացնում է իրականության հետ առնչություն չունեցող մեղադրանքներ՝ արդեն հանդուրժելու բան չէ: Ես սպասեցի, որ իմ համախոհ ակադեմիկոսները կբողոքեն, մի ձայն կհանեն: Տեսա, որ ձայն չեն հանում (համակերպվելը հիմա ընդունված բան է), որոշեցի դիմել վերոհիշյալ պարոնին մի շարք հարցումներով եւ խնդրել, որ նա պատասխան տա այդ հարցումներին: Այդքա՛նը միայն: Ուրիշ ոչի՛նչ:

1. Տիար Վալերի Միրզոյանը, հույժ առաքինի կեցվածք ընդունելով, ասում է. «...մենք արտասահման չենք գնում ողորմություն խնդրելու որոշ շրջագայող ակադեմիկոսների պես»: Ծանր մեղադրանք է եւ շատ վիրավորական:

Կարո՞ղ եք պարզաբանել, տիա՛ր, ովքե՞ր են այդ ակադեմիկոսները եւ ումից ի՞նչ են մուրացել: Ասացեք, թող հասարակությունն էլ իմանա: Ինչո՞ւ եք գաղտնի պահում:

2. Դուք, տիա՛ր տեսչության պետ, ասում եք, թե ակադեմիկոսները ձեզ հետ համագործակցելու փոխարեն նախընտրում են «հիմարություններ ասել» տարբեր ամբիոններից:

Կարելի՞ է իմանալ՝ ո՞ր ակադեմիկոսները, ո՞ր ամբիոններից, ի՞նչ հիմարություններ: Հո չի՞ կարելի հենց այնպես ասել ու անցնել: Մարդ իր ասածների համար պատասխան պիտի տա՞, թե ոչ:

3. Դուք, լեզվի պետական տեսչության տիար պետ, ասում եք, թե ձեր տեսչությունում լեզվի դասընթացներ եք կազմակերպում: Գովակա՛ն գործ: Եվ դեմ չեք այդ դասընթացներում «ընդգրկել լրագրողներին եւ... լեզվագետ ակադեմիկոսներին»:

Կարելի՞ է հարցնել, թե դուք ո՞ր ակադեմիկոսներին եք կամենում գրագիտություն սովորեցնել: Մեր լեզվագետ ակադեմիկոսները միայն երկուսն են՝ Գեւորգ Ջահուկյանը եւ Սերգեյ Աբրահամյանը: Ուրիշ լեզվագետ ակադեմիկոսներ չկան: Նրա՞նց նկատի ունեք:

4. Դուք, տիար տեսչության պետ, ձեր հոդվածում գրել եք. «Գ. Ջահուկյանը իր թանկարժեք ժամանակը ծախսում է լեզվի կանոնակարգման աշխատանքների կազմակերպման վրա, եւ մենք նրան երախտապարտ ենք: Երեւի նա էլ կարող էր Լ. Հախվերդյանի պես ամբագոռգոռ ճառեր ասել, անվերջ շրջագայել սփյուռքում, իսկ այստեղ նսեմացնել արեւմտահայերենը, քարկոծել սփյուռքահայերի գործածած ուղղագրությունը, շուտափույթ կործանում գուշակել սփյուռքի համար եւ այլն»:

Ինձ զարմանք է պատճառում, թե դու՞ք ինչպե՞ս եք հաջողացրել այսքան շատ կեղծիք տեղավորել այս մի քանի տողում: Նախ ինչպե՞ս կարող եք երախտապարտ լինել Գ. Ջահուկյանին, որին գրագիտություն սովորեցնելու համար ուզում եք ընդգրկել ձեր դասընթացներում:

Դուք ինձ կոչում եք սփյուռքում անվերջ շրջագայող: Հարց եմ տալիս՝ այդ ո՞ր հայերենով է անվերջ շրջագայող կոչվում մի մարդ, որ վերջին յոթ տարում մի անգամ, միայն մի անգամ է եղել սփյուռքում: Իրոք, այս տարվա փետրվար-մարտ ամիսներին ես մի շարք դասախոսություններ եմ կարդացել Բեյրութում: Հենց այնտեղ էլ ձեռքս անցավ ձեր «Լեզու եւ լեզվաքաղաքականություն» չափազանց ինքնավստահ ու սխալաշատ գրքույկը: Այստեղ է, որ առանց անհարմար զգալու գրել եք. «Յուրախութիւն մեզ, աստիճանաբար յաղթահարւում է հայաստանցիների մէջ (անգամ լեզուաբանների) արմատաւորուած այն մտայնութիւնը, որի հետեւանքով արեւմտահայերէնը ընկալւում էր գրեթէ որպէս օտար լեզու (այնինչ, ռուսերէնը յորջորջւում էր «երկրորդ մայրենի»): Սո՞ւտ է, արդյոք, եւ շուրջը ոչ ոք չկա՞: Մեղք չե՞ն հայաստանցիները: Ո՞վ չգիտի, որ հայաստանցիները միշտ էլ, դեռ դպրոցական հասակից արեւմտահայերենը, Դուրյանի եւ Պարոնյանի լեզուն ընկալել եւ ընկալում են իբրեւ մայրենի, ինչպես արեւելահայերենը, ինչպես Րաֆֆու եւ Թումանյանի լեզուն: Ապացույցի կարիք ունի՞ այն իրողությունը, որ դրանք նույն լեզուն են, նույն հայոց լեզվի երկու ճյուղերը: Իսկ ռուսերենն այստեղ ի՞նչ մեղք ունի, ի՞նչ կա տարօրինակ, որ դա համարվել է մեր, ինչպես Խորհրդային Միության մյուս ժողովուրդների երկրորդ լեզուն:

Ինչ վերաբերում է սփյուռքահայերի ուղղագրությունը քարկոծելուն, ապա ես ոչ թե քարկոծել, այլ երկու դասախոսություն եմ կարդացել Բեյրութի մտավորականության եւ մանկավարժների համար («Արեւմտահայերենի ճակատագիրը», «Հայոց ուղղագրության վիճակը եւ նրա հետ կապված հարցերը»): Երկուսի մեջ էլ ես շատ հանգիստ զարգացրել եմ այն միտքը, որ եթե մեր ուղղագրությունները պետք է մերձեցնել, ապա դա պետք է արվի ոչ թե հայրենիքի ուղղագրությունը սփյուռքահայ ուղղագրությանը մոտեցնելու, այլ ճիշտ հակառակ ճանապարհով: Այսինքն, ոչ թե մեր երեխաներին պետք է պարտադրել գրաբարի ուղղագրության կանոնները (գրել ապագայ եւ կարդալ ապագա, գրել յուշ, յանկարծ, Յասմիկ եւ կարդալ հուշ, հանկարծ, Հասմիկ եւ այլն՝ հարյուրավոր բացառություններ), այլ Սփյուռքի երեխաներին պետք է ազատել ուղղագրական անհարկավոր տառապանքից, գրաբարյան հնացած, իրենց դարն ապրած ուղղագրական ձեւերից: Գրաբարի ուղղագրությունը գրաբարին, աշխարհաբարինը՝ աշխարհաբարին: Բեյրութում իմ ունկնդիրներն ինձ լսեցին շատ հանգիստ եւ ուշադիր: Ճիշտ է, եղան առարկություններ, որ շատ բնական է՝ սովորույթի ուժը դժվար է հաղթահարել: Դուք ինձ հետ համամիտ չե՞ք: Ձեր գործն է: Բայց ի՞նչ քարկոծման մասին է խոսքը, տիա՛ր:

5. Բանավիճելու համար կռվաններ են պետք, այսինքն՝ արգումենտներ: Դուք կուտակել եք վարկաբեկման հարուստ բառապաշար, բայց ոչ կռվաններ: Մի անգամ միայն փորձել եք հիմնավորել ձեր դիրքորոշումը, այն էլ շատ անհաջող: Ես իմ ելույթում հեգնել եմ (եւ լա՛վ եմ արել) «աֆորիզմ» բառը «վճռակ» բառով, «ֆուտբոլը» «ոտբոլ»-ով փոխարինելու ձեր առաջարկները: Դուք ձեր հոդվածում առաջինը մոռանում եք, իսկ երկրորդը «հիմնավորում» եք այսպես. «Բոլը» նաեւ բնիկ հայերեն բառ է՝ կլոր, գունդ, գնդաձեւ իմաստներով: Աճառյանի արմատական բառարանը գոնե բացեք, թե չէ մեջբերում եք անում այդ մեծ լեզվաբանից՝ առանց հասկանալու նրա միտքը»: Այս իմաստուն խորհրդին անսալով, բաց ենք անում հիշյալ բառարանը (հատոր 1-ին, էջ 461): Այնտեղ նույնիսկ բոլ գլխաբառ չկա (Հայկազյան լեզվի մեծ բառարանում էլ չկա): Բոլոր բառը կա իր բազմաթիվ առումներով, որոնցից մի քանիսը մոտենում են կլոր, գունդ, գնդաձեւ իմաստներին, բայց ոչ մեկը գնդակ-ի համարժեքը չէ: Եվ առհասարակ բոլ-ը իբրեւ գնդակ հայերենում չի գիտակցվում: Բայց դա նշանակություն չունի լեզվի պետական տեսչության պետի համար: Գնացեք եւ այսուհետեւ ասացեք՝ ոտբոլ եւ վճռակ: Ա՜յ քեզ լեզվազգացողություն: Ասենք, ուրիշ ի՞նչ կարելի է սպասել քիմիկոսի կրթություն ստացած փիլիսոփայության թեկնածու նորահայտ լեզվաբանից, որ հանդգնում է լեզվի պետական տեսչություն կառավարել:

6. Եվս մի հարցում, տիա՛ր Վալերի Միրզոյան: Դուք իմ ելույթին բազմաթիվ որակումներ եք տվել: Իհարկե, մեկը մյուսից բացասական: Բոլորն էլ հասկացա: Բայց ձեր հոդվածի սկզբում իմ ելույթը համարում եք «բազմաշունչ»: Այս մի բառը չհասկացա, բացասակա՞ն որակում է սա, թե դրական:

Բացատրեք, խնդրո՛ւմ եմ, որ այդ բառի իմաստը մենք էլ իմանանք:

Ես պարտավոր եմ հիմնավորել իմ համոզումը, թե ինչու Վալերի Միրզոյանը եւ Հովհաննես Զաքարյանը պետք չէ, որ լեզվի պետական տեսչության ղեկավարները լինեն: Պատճառն այն է, որ նրանք ակներեւորեն բացասական, ավելին՝ վտանգավոր դեր են խաղում ժամանակակից հայոց լեզվի այսօրվա առանց այն էլ դժվարին կացության մեջ: Ասեմ, որ ես այս մարդկանց կարգին չեմ էլ ճանաչում, բարեւի ծանոթներ ենք միայն, իմ համոզումը հենված է նրանց գործունեության վրա: Իմ գլխավոր հիմնավորումները երկուսն են, երկո՛ւսը միայն:

1. Լեզվի պետական տեսչության պետը եւ նրա տեղակալը ժամանակակից հայոց լեզվի ուղղագրությունը գրաբարի ուղղագրությամբ փոխարինելու եռանդուն կողմնակիցներն են: Ուրիշ խոսքով՝ ժողովրդին դեպի կիսագրագիտություն տանող ճանապարհի ջատագովները: Ինչքան էլ նրանք ուրիշ անուններ տան հին ուղղագրությանը՝ դասական, մեսրոպյան, ավանդական, ինչքան էլ ազգասիրական խոսքեր ասեն ազգային արմատներին վերադառնալու մասին՝ հարցի էությունը չի փոխվում: Մեր ակադեմիկոս եւ ոչ ակադեմիկոս լեզվաբանները, լեզվաբանության դոկտորները եւ թեկնածուները, լեզվի դասախոսները եւ ուսուցիչներն այնքա՛ն շատ են խոսել ու գրել դրա աղետալի հետեւանքների մասին, որ կրկնելու որեւէ կարիք չկա: Առանց այն էլ միանգամայն պարզ է, որ լեզվի պետական տեսչությունը չպետք է հակադրվի հայոց լեզուն կրող, ուսումնասիրող եւ ուսուցանող այս բանակին:(*)

Ավելի երկար բացատրության կարիք ունի մեր երկրորդ հիմնավորումը:

2. Լեզվի պետական տեսչության ղեկավարներն ավելի քան հետեւողական եւ համառ հետեւորդներն են լեզվական ծայրահեղ մաքրամոլության, որ ժողովրդին օտարացնում է իր իսկ լեզվից:

Վալերի Միրզոյանի մասին արդեն ասացինք: Նրանից հետ չի մնում, մինչեւ իսկ առաջ է ընկնում նրա տեղակալ պարոն Զաքարյանը: Սա մի լեզվագետ է, որ առաջարկում է օտարամուտ բառերի խելքից-մտքից դուրս այնպիսի հնարածին հայացումներ, որ կարող են միայն փչացնել հայոց լեզուն: Ես իմ վերը հիշված ելույթում մի քանի այդպիսի օրինակներ բերել եմ (ինժեներական զորքերը կոչել ճարտարագոր, օդադեսանտային զորքերը՝ իջագոր): Դրանց շարքը կարելի է անվերջ շարունակել: Այսպես պարոնը հեշտ ու հանգիստ առաջարկում է տրեստ-ը կոչել ձուլակցություն, կոնցեռն-ը՝ համարկ, վիզա-ն՝ այցագիր կամ նշագիր, իմիջ-ը՝ կերպար, խարիզմա-ն՝ առանձնաշնորհ եւ այլն: Պարոնը չի նկատում, որ այս հայերեն բառերն օտար բառերի համարժեքները չեն: Երբ նա առաջարկում է օրդեր բառը փոխարինել հատկագիր բառով՝ նրա մտքով չի էլ անցնում, որ անհնար է ասել՝ «Ահա՛ ձեր բնակարանը խուզարկելու կամ ձեզ բանտարկելու հատկագիրը»: Պարոնին մի սեւեռուն միտք է զբաղեցնում միայն՝ օտարամուտ բառը կամ տերմինը հայացնել ինչ գնով էլ լինի, թեկուզեւ հայոց լեզուն հայ մարդուն անմատչելի, մայրենի լեզուն գրքային, արհեստական դարձնելու գնով: Սա նշանակում է ոչ թե հզորացնել հայոց լեզուն, ինչպես հաստատ համոզմունքով հավատացնում է տիար Վալերի Միրզոյանը, այլ թուլացնել: Սա ոչ թե լեզվական հայրենասիրություն է, այլ լեզվական տնաքանդություն:

Պարոնները չեն մտածում, որ օտարամուտ բառերը շատ դեպքերում հարստացնում են մայրենի լեզուն՝ տրամադրելով նրան բառեր, որ տերմինի նշանակություն են ձեռք բերում իրենց շատ յուրահատուկ բովանդակությամբ (ժամանակին ամերիկացիները նույնիսկ սպուտնիկ, պերեստրոյկա բառերը հարկ չհամարեցին թարգմանել, թեեւ դա շատ հեշտ էր):

Կարո՞ղ եք օտար բառը փոխարինել կոկիկ, մատչելի, համարժեք բառերով՝ խնդրե՛մ, ո՞վ է դեմ: Ես ինքս ժամանակին միզանսցեն բառի փոխարեն սկսեցի գործածել բեմավիճակ բառը, էսսե-ի փոխարեն՝ խոհագրություն բառը եւ կարծես դրանք ընդունելություն գտան: Բայց մայրենի լեզուն լցնել անմատչելի, տգեղ ու տձեւ բառերով՝ չի՛ կարելի, ո՛չ մի դեպքում չի կարելի: Դա ո՛չ ազգասիրություն է, ո՛չ հայրենասիրություն, ինչպես թյուրիմացաբար համոզված են պարոնները, այլ հակառակը:

«Օտար լեզուներից օգտվել՝ չի նշանակում հայերենը թուլացնել, այլ՝ ուժեղացնել: Չմոռանանք, որ ինչ-որ արդեն յուրացված է՝ որ կողմից ուզում է մտած լինի լեզվի մեջ՝ հայերեն է»: – Այսպես է գրել Դերենիկ Դեմիրճյանը (երկերի ժողովածու, հ. 8-րդ, 1963, էջ 433):

Պարոնները կամ ծանոթ չեն Դեմիրճյանի այս մտքին կամ էլ ծանոթ են, բայց կարեւորություն չեն տալիս: Երկու դեպքում էլ վատ է, միայն չգիտեմ ո՛րն է ավելի վատ:

Իմ համեստ կարծիքով չէր կարելի դիսերտացիա-ն ատենախոսություն դարձնել, որովհետեւ տարիների տքնաջան աշխատանքը բնավ էլ ատյանում խոսելը չէ: (Սա լեզվի տեսչության նվերն է հայոց լեզվին):

Ինչքա՛ն տարբեր են իմ եւ լեզվի պետական տեսչության ղեկավարների դիրքորոշումները մայրենի լեզվի նկատմամբ: Տրամագծորեն հակադիր:

Նրանց դարդն այն է, թե ինչպես անեն, որ շատ փոխեն, այսինքն՝ ավերեն ժամանակակից հայոց լեզվի միանգամայն կարգին ուղղագրությունը եւ ինչքան հնարավոր է շատ օտարամուտ բառեր հայացնեն՝ ինչ գնով էլ լինի: Իսկ իմ դարդն այն է, թե ինչո՞ւ սովորական հայ մարդիկ զլանում են գործածել սովորական հայեցի բառերը: Մեկ էլ տեսար փալաս-ի փոխարեն ասացին տրյապկա, ակնոց-ի փոխարեն՝ աչկիներ, մոռ-ը կոչեցին մալինա, կամուրջ-ը՝ մոստ, փոստ-ը՝ պոչտա եւ այլն, իսկ կապվել բառը պարտադրաբար ն-ով են ասում՝ կապնվել: Դեռ էլ ավելի վատ բաներ կան, որ ինձ պարզապես հանում են համբերությունից՝ հայերեն լեզվամտածողության, հայոց լեզվի ոճի եւ ոգու, հայերենի շարահյուսության, բառակապակցության վայրենի խաթարումները, որ սովորական են դարձել: Փոխադարձ ցիմանը կիսվել են ասում: Մեկը գնում է մյուսի մոտ սիրտը բաց անելու, ասում է՝ եկել եմ քեզ հետ կիսվելու: Այսպես ամբողջ հայ ժողովուրդը կիսվում է: Չեն ասում մտադիր, ասում են՝ պատրաստվել. «Ես չեմ պատրաստվում նրան մեղադրել»: Չեն ասում խոսքը վերաբերում է, այլ «խոսքը գնում է այն մասին»: Չեն ասում քայլի դիմել, այլ. «Նա իզուր է այդ քայլին գնացել»: Այլեւս չեմ խոսում այն դերանվան ավելորդ, տգեղ, տձեւ, անճոռնի կիրառությունների հեղեղի մասին, այնքա՛ն շատ, որ այնախեղդ են անում լեզուն ու քաշվում մի կողմ:

Կատարելապես հայերեն բառերով կատարելապես ոչ հայերեն գրելն ու խոսելն է դժբախտությունը: Դիլիջանցին մոռ-ը մոռացած մալինա է ասում, իսկ դուք մտածում եք օրդեր-ը հայացնելու՝ հատկագիր ասելու մասին:

Էստեղ են ասել՝ ճամփեն ո՜ւր, ճամփո՛րդն ուր:

Լեզվի պետական տեսչությունը, ինչպես անվանումն էլ ցույց է տալիս, ոչ թե օրենսդրությամբ, բառեր հորինելով ու պարտադրելով պետք է զբաղվի, այլ լեզվի կիրառության հսկողությամբ: Ասենք, Երեւանի փողոցները ողողած օտարամուտ եւ օտարագիր անվանումները մաքրելով, մի շատ կարեւոր գործ, որ նա, դժբախտաբար, չի կարողանում անել:

Իսկ լեզվական մաքրամոլությունը, ինչպես ամեն մի (ոչ թե՝ ցանկացած) մոլություն, հղի է տխուր հետեւանքներով:

Զաքարյանի նման մի ծայրահեղ մաքրամոլի էլ Թումանյանն է հանդիպել 1910-ին: Պարոն Ա. Մեղրյանին: Սա էլ, ի թիվս ուրիշ օտար բառերի, առաջարկել է ջան օտարամուտ բառի փոխարեն գործածել հոգյակ-ը: Եվ իր պատասխան հոդվածում Թումանյանը գրել է. «Եվ ահա բանը դուրս եկավ, այսուհետեւ փոխանակ՝ ախպեր ջան կամ Գրիգոր ջան ասելու, մաքուր հայերենով կասենք հոգյակ եղբայր կամ հոգյակ Գրիգոր, կամ թե չէ լեֆ անելիս, ներողություն, մաքուր հայերենով ասենք, խրախճան անելիս կամ առհասարակ ուրախանալիս փոխանակ «ջա՜ն» բացականչելու, կկանչենք «հոգյա՜կ»...

Եվ մի՞թե դուք չեք տեսնում ու չեք զգում, թե ինչքա՛ն է սա անմիտ ու անճաշակ: Մի՞թե չեք տեսնում, որ հոնքը շինելու տեղ աչքն էլ հանում եք» (երկերի լիակատար ժողովածու, հ. 6-րդ, 1994, էջ 239):

Մեղրյանը գրքային հայերենի, թոռած ջրի անունից է խոսել, Թումանյանը՝ կյանքի հայերենի: Հայեցի բառեր հորինողը լեզու իմանալուց բացի կյանքն էլ պիտի իմանա: Դ. Դեմիրճյանը զուր չէր ասում, թե «Լեզվի հարցում պետք է կենսագետ լինել, միայն լեզվագետ կամ այլ մասնագետ կամ գրող լինելը քիչ է» (երկերի ժողովածու, հ. 8-րդ, 1963, էջ 433): Սա է, ամենից առաջ սա՛ է, որ պակասում է լեզվի տեսչության ղեկավարներին: Այս պակասը հեշտ լրացնելու բան չէ: Կյանքի զգացողությունը, ինչպես լեզվական ճաշակը, սովորելու բան չէ, դա տրվում է ի ծնե եւ ի բնե կամ չի տրվում մարդուն:

Ուզում եմ խոսքս ավարտել Գյոթեից առնված մի դատողությամբ եւ մի վերջին հարցումով: 1817-ին Գյոթեն գրել է. «Մաքրել եւ միաժամանակ հարստացնել մայրենի լեզուն՝ աչքի ընկնող խելքի տեր մարդկանց գործ է: Մաքրել առանց հարստացնելու՝ ապաշնորհ մարդկանց զբաղմունք է»: (С.-В. Гете, Об искусстве, М, 1975, էջ 429): Ես դիմում եմ տիար Վալերի Միրզոյանին, նաեւ պարոն Զաքարյանին մի վերջին հարցումով՝ նրանք ի՞նչ կարծիքի են հանճարեղ գերմանացու այս դատողության մասին:

Մնամ հարցումներիս պատասխաններին սպասող՝

ԼԵՎՈՆ ՀԱԽՎԵՐԴՅԱՆ

(*) Այստեղ անհրաժեշտ ենք համարում գոնե մի ավելորդ անգամ շեշտել, որ ուղղագրության հարցում խմբագրությունը համամիտ չէ ակադ. Հախվերդյանի բնորոշումներին. դասական ուղղագրությունը ոչ «կիսագրագիտության տանող ճանապարհ» է եւ ոչ էլ «աղետալի հետեւանքներ» կարող է ունենալ: Ընդհակառակն: – Խմբ.

ԱՍՈՒԼԻՍ

Մարզական ղեկավարները մտահոգված են հայկական սպորտի ճգնաժամով

Ուշ չէ՞, արդյոք, պարոնայք

ՀՐԱՅՐ ՆԱԶԱՐՅԱՆ

Երեկ հանրապետական սպորտվարչությունում հրավիրված մամուլի ասուլիսը նվիրված էր հայկական սպորտի ներկա վիճակի և այս բնագավառի առջև ծառացած խնդիրների քննարկմանը։ Խնդրո առարկայի վերաբերյալ իրենց տեսակետները ներկայացրին ՀԱՕԿ-ի նախագահ Ալեքսան Ավետիսյանը, փոխնախագահ, «Հայաստան» ՄՄ նախագահ Ռազմիկ Ստեփանյանը, մարմնամարզության դպրոցի տնօրեն, օլիմպիական չեմպիոն Ալբերտ Ազարյանը, ինչպես նաև «Աշխատանքային հերթափոխ» մարզական ընկերության նախագահ Սուրեն Գասպարյանը։

Բացման խոսքում Ալեքսան Ավետիսյանը լրագրողներին խնդրեց որքան կարելի է հաճախ և անաչառորեն անդրադառնալ սպորտի հիմնախնդիրներին։ Նա նաև նշեց. «Սպորտը միշտ պետք է լինի կառավարության ուշադրության կենտրոնում։ 1996 թ. վերջում տեղի ունեցած վարչապետների փոփոխությունները ազդեցին նաև մարզական բնագավառի վրա։ Ատլանտայի օլիմպիական խաղերում հայաստանցի մեկ մարզիկ դարձավ չեմպիոն և մեկն էլ արծաթե մրցանակակիր, մոտ 13 մարզիկներ տեղ գրավեցին լավագույն տասնյակում։ Սա փոքր նվաճում չեմ համարում։ Ցավոք սրտի, իշխանության ներկայացուցիչներից ոչ մեկը չհանդիպեց նրանց, չհետաքրքրվեց նրանց դրությամբ։ Ես կարող եմ բերել թեկուզ Ռուսաստանի օրինակը։ Նախագահ Ելցինն ընդունեց բոլոր օլիմպիականներին, կառավարական պարգևներ հանձնեց։ Չէ՞ որ դա յուրօրինակ խթան է նոր նվաճումների հասնելու համար։ Մշակույթի, երիտասարդության հարցերի և սպորտի փոխնախարարի պաշտոնից հեռացվելուց մոտ 1,5 ամիս է անցել, սակայն մինչև այսօր տեղը թափուր է մնում, այսինքն չկա մեկը, որ զբաղվի կառավարության ներկայացված սպորտի ոլորտում բարեփոխումների ծրագրով։ Կարծում եմ, երբ այսօր իշխանությունների ուշադրությունը չհրավիրենք մարզաշխարհի խնդիրներին, վաղն արդեն չափազանց ուշ կլինի, կզրկվենք եղած կադրերից»։

Ռազմիկ Ստեփանյանը ասաց, որ ստեղծված իրավիճակը առաջացրել է մարզաշխարհի հետ առնչություն ունեցող բոլորի անհանգստությունը, քանզի այսօր հայկական սպորտը քայքայման եզրին է։ Ֆինանսավորման բացակայության պատճառով ձախողման է դատապարտված միջազգային մի շարք խոշոր մրցումներին հայ մարզիկների մասնակցությունը, էլ չեմ խոսում հանրապետական մրցումների մասին, որոնք ընդհանրապես սառեցվել են մինչև լավ ժամանակների գալը։ Ռազմիկ Ստեփանյանի խոսքերով, այսօր կառավարությունում և նախագահի աշխատակազմում չկան սպորտի գծով մասնագետներ և այդ բացը ևս պետք է լրացնել։ Նա նաև մասնավորապես նշեց. «Հանկանալի է, որ այսօր հանրապետությունը հնարավորություն չունի ստեղծելու սպորտի և տուրիզմի առանձին նախարարություն։ Բայց գոնե հնարավոր է ինքնուրույն մի կառույցի գոյությունը, որն ավելի օպերատիվ և մասնագիտորեն կլուծի մարզաշխարհի հարցերը։ Ժամանակին մեծ միջոցներ են վատնվել մանկապատանեկան սպորտի զարգացման։ Եվ բարձրակարգ երիտասարդ մարզիկներ ի հայտ եկան։ Այդ միջոցները, փաստորեն, աննպատակ են ծախսվել, քանի որ զորակոչվելով բանակ և զրկվելով նորմալ մարզվելու հնարավորությունից մարզիկները, ըստ էության, դուրս են մնում մեծ սպորտից։ ԽՍՀՄ-ում մարզական վաշտեր կային, որ ծառայում էին [illegible] և սպորտում քիչ թե շատ հաջողությունների հասած մարզիկները, որոնք չէին կտրվում մարզումներից, պահպանում էին կապը թիմերի և հավաքականների հետ։

Այսօր մարզիկները և մարզիչները չնչին գումարներ են ստանում։

Իսկ բարձր արդյունքներ կարելի է ակնկալել միայն նրանց նորմալ սնվելու և հանգստանալու պայմաններ ստեղծելու դեպքում։ Առաջարկում եմ մարզական կազմակերպությունների և մարզադպրոցների ֆինանսավորումը կատարել կոնկրետ աշխատանքի հիման։ Նման դեպքում աշխատավարձն էլ բարձր և իմաստավորված կլինի»։

«Այս ճգնաժամն ավելի խոր արմատներ ունի, ասաց Ալբերտ Ազարյանը։ Ժամանակին, երբ ես և հանգուցյալ Հրանտ Շահինյանը ցանկանում էինք սպորտի վրա հրավիրել իշխանությունների ուշադրությունը, բոլոր ջանքերը ապարդյուն անցան։ Այդպես էլ չհաջողվեց հանդիպել նախագահ Լևոն Տեր-Պետրոսյանին, այն ժամանակ ՆԳ նախարար Վանո Սիրադեղյանին։ Պայմանավորվում եմ հանդիպելու քաղաքապետարանի կրթության բաժնի պետ Սերգեյ Պողոսյանի հետ և կես ժամ սպասելուց հետո զայրացած հեռանում։ Մի կողմ թողնենք օլիմպիական եռակի չեմպիոն լինելս, թեև դա ևս քիչ նշանակություն չունի, բայց չէ՞ որ նրա կրկնակի տարիքին եմ։

Ժամանակին Լևոն Տեր-Պետրոսյանը ասել է, որ շախմատ է խաղացել, և՝ բոլոր պաշտոնյաները միանգամից «հրապուրվեցին» շախմատով։ Շախմատին դեմ չեմ, բայց ուրիշ մարզաձևեր էլ կան։ Վերջ ի վերջո, պետք չէ մոռանալ, որ երկրի օրհներգը կատարում են և դրոշը բարձրացնում միայն նախագահների և չեմպիոնների պատվին։ Օգնելու խնդրանքով բազմիցս դիմել եմ նախագահին և «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամին, բայց ոչ մի արձագանք։ Տարիներ առաջ Հայաստանի կոմկուսի առաջին քարտուղարները սիրով էին հանդիպում և զրուցում մեզ հետ, հետաքրքրվում և խնդիրներ լուծում։ Այսօր համընդհանուր անտարբերություն է ամեն ինչի նկատմամբ։ Այս կերպ շարունակվելու դեպքում ստիպված կլինեմ հեռանալ հայրենիքից։ Փառք Աստծո, նույնիսկ Ամերիկայում անգործ չեմ մնա»։

Սուրեն Գասպարյանը նշեց, որ ֆիզկուլտուրան և սպորտը անտարբերության են մատնված նաև բուհերում և դպրոցներում։ Իսկ հայրենիքի ապագա պաշտպանները, ավարտելով ուսումը, ինչպես կարող են ծառայել բանակում։ Երիտասարդները զորակոչվում են ֆիզիկապես ոչ լիարժեք պատրաստվածություն ունենալով. «Նման զինվորը 30 կգ-ոց զինամթերքները հազիվ թե կարողանա քարշ տալով տանել, էլ չեմ ասում վազելով։ Աճող սերունդն էլ շահագրգռված չէ և հնարավորություն էլ չունի սպորտով զբաղվելու։ Տեսեք, թե որքան երեխաներ են առևտուր անում, կամ էլ զբաղված են մուրացկանությամբ, թմրամոլությամբ...»։

Փակելով ասուլիսը, Ալեքսան Ավետիսյանը հույս հայտնեց, որ արծարծված հարցերը մամուլում լրջորեն կքննարկվեն, և կհաջողվի ելք գտնել ստեղծված իրավիճակից։

Բոլիվիայում որոշվեց ութնյակը

Հայտնի դարձան ֆուտբոլի Ամերիկայի գավաթի խաղարկության 1/4 եզրափակիչի վերջին մասնակիցները։ Բրազիլացիները հաղթելով կոլումբիացիներին 2-0 հաշվով, վաղը կհանդիպեն Պարագվայի ֆուտբոլիստներին։ Նույն օրը կհանդիպեն Էկվադորի և Մեքսիկայի հավաքականները։ Իսկ այսօր կմրցեն Արգենտինայի և Պերուի, Բոլիվիայի և Կոլումբիայի ֆուտբոլիստները։

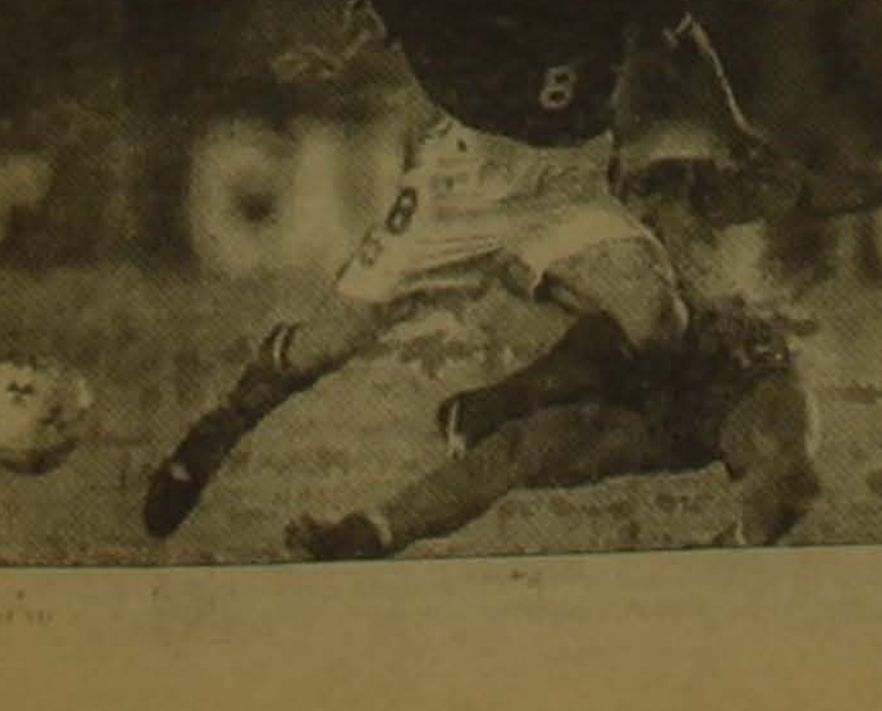

Ամերիկացիներն աղոթում են ռուսների համար

«Դետրոյթ ռեդ ուինգզի» հոկեյիստ Վյաչեսլավ Ֆետիսովը դուրս գրվեց Ուիլյամ բոմոն հիվանդանոցից, իսկ նրա թիմակիցներ Վլադիմիր Կոնստանտինովը և Սերգեյ Մնացականովը երկուսն էլ մնում են ծանր վիճակում։ Մամուլի ասուլիսում Ֆետիսովը իր երախտագիտությունը հայտնեց ոչ միայն բժիշկներին և բուժանձնակազմին, այլև բոլոր երկրպագուներին, հատկապես երեխաներին, որոնք ռուս մարզիկներին նվերներ և նամակներ են ուղարկում հայտնելով իրենց աջակցությունը։ Նեբիք ու հիվանդանոց էին այցելել մոտ 300 մարզիկներ աղոթելու իրենց կուռքերի առողջացման համար։

ՄԱԼԱՅԶԻԱ

Աշխարհի չեմպիոնին են որոնում պատանի ֆուտբոլիստները

Մալայզիայում անցկացվող ֆուտբոլի աշխարհի պատանեկան առաջնության մասնակից միայն 2 հավաքականներ (Ուրուգվայի և Բրազիլիայի) 2 խաղից հետո 100 տոկոսանոց արդյունք ունեն։ Երկրորդ խաղում ուրուգվայցիները 3-1 հաշվով պարտության մատնեցին տանտերերին, իսկ բրազիլացիները 2-0 հաշվով հաղթեցին ՀԱՀ թիմին։ Թվում էր, թե ֆրանսիացիների նկատմամբ տարած խոշոր հաշվով (3-0) հաղթանակից հետո Բրազիլիայի ֆուտբոլիստները հեշտությամբ կկոտրեն հարավաֆրիկացիների դիմադրությունը, սակայն հաղթական երկու գոլերը նրանք կարողացան խփել 2-րդ խաղակեսում կարճ ժամանակահատվածում (53 և 58-րդ րոպեներին)։ Երկու անգամ էլ աչքի ընկավ Ադիլսոնը, որն, ի դեպ, ամենաակտիվն էր նաև Ֆրանսիայի հավաքականի դեմ խաղում։

Ինչպես և վերը նշված հավաքականները, 2-ական խաղ են անցկացրել «C» խմբում հանդես եկող թիմերը։ Այստեղ առաջատարը Գանայի թիմն է, որը մեկ խաղ շահել է և մեկն էլ ավարտել ոչ-ոքի։

Մյուս 3 խմբերում թիմերը մեկական հանդիպում են անցկացրել։ Առաջատարներն են իսպանացիները, արգենտինացիները, իսկ «F» ենթախմբում մեքսիկացիները և անգլիացիները։

Ո՞վ կհաղթի Ուիմբլդոնում

Հոլանդացի Ռիխարդ Կրայչեկը պարզապես ջախջախեց (6-0, 6-3) գերմանացի Հենրիկ Դրեյկմանին ATP-ի շարքի թենիսի մրցաշարում։ Կրայչեկը հանդես է գալիս երրորդ համարով, իսկ մրցաշարի առաջին ռակետն է ամերիկացի Մայքլ Չանգը, որը պարտության մատնեց մեկ այլ գերմանացու՝ Ռադուլեսկուին (7-6, 6-1)։

Մինչ այդ Լոնդոնի բուքմեյքերները աշխուժորեն գրազներ են ընդունում ուիմբլդոնյան մրցաշարի հաղթողի վերաբերյալ։ Նրանց կարծիքով, տղամարդկանցից հաղթելու առավել լավ հնարավորություններ ունի աշխարհի թիվ 1 ռակետ Փիթ Սամփրասը։ Անցյալ տարվա հաղթող Ռիխարդ Կրայչեկի հնարավորությունները փոքր-ինչ ցածր են գնահատվում։ Հաղթելու լավ շանսեր ունեն նաև Բորիս Բեքերը, Գորան Իվանիշեւիչը և Մարկ Ֆիլիպուսիսը։ Այս թենիսիստները, որպես կանոն, հաջող են խաղում խոտածածկ կորտերում։

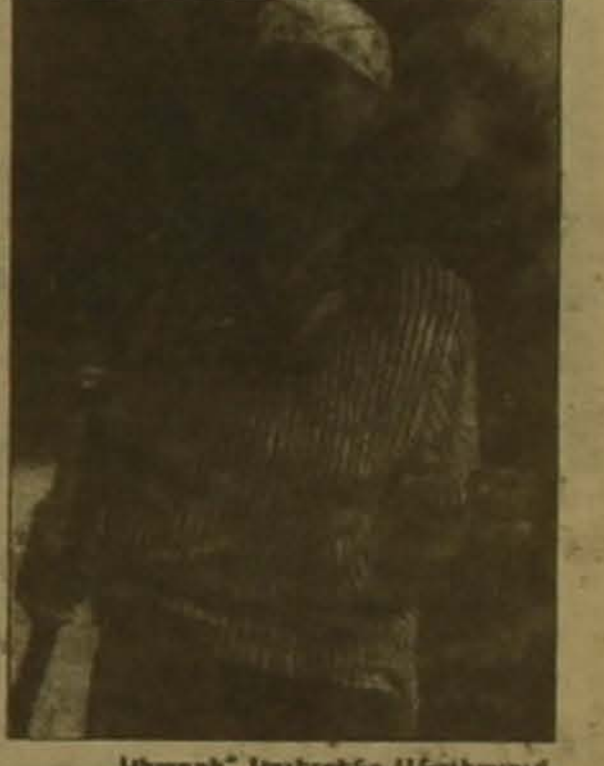

Կհաղթի՞ Կրայչեկը Անգլիայում

ՀԵԾԱՆՎԱՎԱԶՔ

Հեծանվորդները զգալիորեն զիջեցին

Ֆրանսիացի Քրիստոֆ Անյուլուսան «Տուր դը Սուիս» հեծանվավազքի 3-րդ փուլում լեռներում իր «փախուստով» այնքան ջարդեց մրցակիցներին, որ մոտակա հետապնդողից առաջ անցավ ավելի քան 2,5 րոպեով, իսկ հիմնական խմբից՝ 11,5 րոպեով։ Նա էլ առաջատար դարձավ ընդհանուր հաշվարկում։

Իտալիայում շարունակվում են միջերկրածովյան խաղերը

Իտալիայի Բարի քաղաքում անցկացվող միջերկրածովյան խաղերի շրջանակում կայացան ֆուտբոլի մրցաշարի նախնական հանդիպումները։ Իտալիայի հավաքականը 4 անպատասխան գոլ խփեց ալբանացիների դարպասը։ Հունաստանի և Իսպանիայի թիմերը ոչ-ոքի ավարտեցին մրցամարտը, այդպես էլ չկարողանալով բացել հաշիվը։

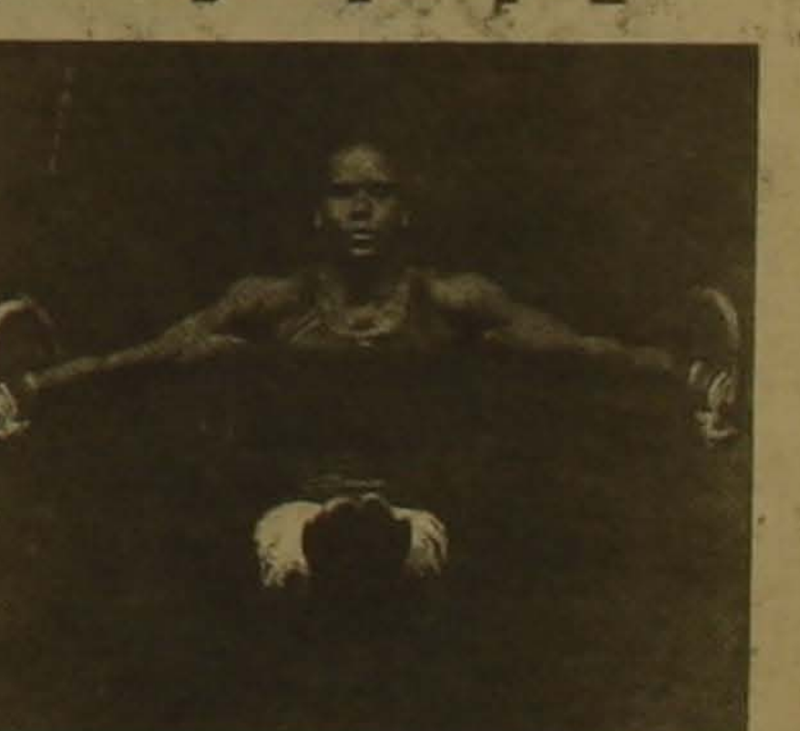

Սպորտային մարմնամարզության կանանց թիմային մրցումներում ամենաուժեղն էին ֆրանսուհիները։ Երկրորդ և երրորդ տեղերը գրավեցին իտալուհիները և իսպանուհիները։ Տղամարդկանց մրցումներում լավագույնները նույն երկրների մարմնամարզիկներն էին, միայն եռյակում տեղ գրավեցին հետևյալ հերթականությամբ՝ Իտալիա, Իսպանիա, Ֆրանսիա։

Անսպասելի հաղթանակ

«Լեպեսայն» մականունով ձին հաղթողի հիմնական հավակնորդ էր համարվում Սքոթում կայացած ձիարշավի մրցումներում։ Նրա համար խաղադրույքներ էին ընդունվում 5-ը 6-ի։ Սակայն նա վերջնագիծը հատեց միայն երրորդը, իսկ հաղթեց «Ռիբեկա շերը», որը վարում էր Մայքլ Հիլզը։ Այս նժույգը մրցումների նախօրեին 13-րդն էր և նրա հնարավորությունները գնահատվում էին 25-ը 1-ի։ Նույնիսկ ձիարշավորդը հաղթանակից հետո խոստովանեց, որ ինքը մեծ կասկածներ ուներ «սանի» ունակությունների նկատմամբ։

օրվա հետքերով

ԱՄՆ ԿՈՆԳՐԵՍ

95 մլն Հայաստանին, 100 մլն Վրաստանին

19 ՀՈՒՆԻՍ «ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆ» — ԱՄՆ-ի Սենատի արտաքին գործառնությունների ենթահանձնախումբը չորեքշաբթի օրը միաձայն հավանություն տվեց այն առաջարկին, որը նախատեսում է հաջորդ ֆինանսական տարում Հայաստանին հատկացվելիք օգնության ծավալը թողնել անփոփոխ, այսինքն 95 մլն դոլար: Առաջարկը քննարկման էր ներկայացրել Քենթուկի նահանգից հանրապետական սենատոր Միչ Մակքոնելը: Նա հայտարարեց. «Հայաստանն արժանի է աջակցության»: Այդ կառուցողականությամբ ու հաստատակամությամբ է հանդես եկել Ամերիկայի հայկական համագումար կազմակերպությունը: Կազմակերպության հոգաբարձուների խորհրդի նախագահ Հրայր Հովնանյանն այդ որոշումը որակեց որպես մի կարեւոր հաղթանակ երախտագիտություն հայտնելով սենատոր Մակքոնելին: Հովնանյանը գտնում է, որ ամերիկյան օգնությունը կենսականորեն անհրաժեշտ է Հայաստանի ժողովրդավարացման եւ շուկայական բարեփոխումների համար: Սենատի արտաքին գործառնությունների ենթահանձնախումբն առաջարկում է 98 ֆինանսական տարում ԱՊՀ նորանկախ պետություններին հատկացվելիք օգնությունը հասցնել 800 մլն դոլարի:

Դա նախորդ տարվա մակարդակը կգերազանցի 175 մլն դոլարով: Այդ ընդհանուր գումարից 225 միլիոնը նախատեսվում է Ուկրաինայի համար, ընդ որում դրա 50 տոկոսի հատկացումը կապվել է Ուկրաինայի տնտեսական բարեփոխումների եւ կոռուպցիայի դեմ պայքարում կատարվելիք առաջընթացի հետ: Հետաքրքիր է նաեւ, որ Վրաստանը ըստ ենթահանձնախմբի պետք է ստանա 100 մլն դոլար: Այնուամենայնիվ այդ որոշման բոլոր կետերը չէ, որ բավարարեցին Միացյալ Նահանգների հայկական համայնքին: Պատճառն այն է, որ Ադրբեջանին ամերիկյան օգնության արգելքը թուլացվեց: Հիշեցնենք, որ 92 թվականին Կոնգրեսի ընդունած «Ազատության աջակցության» օրենքի 907-րդ բաժինը վարչակազմին պարտադրում է ուղղակիորեն չօգնել Ադրբեջանին այնքան ժամանակ, քանի դեռ վերջինս «գործուն քայլերի չի դիմել Հայաստանի եւ Լեռնային Ղարաբաղի դեմ բոլոր տեսակի շրջափակումները ու հարձակումները դադարեցնելու նպատակով»: Սենատի ենթահանձնախումբն առաջարկում է, որ բացառության կարգով ԱՄՆ-ի կառավարությունը Ադրբեջանին օգնություն ցուցաբերի այսպես կոչված «ժողովրդավարության եւ կառավարության օժանդակության ծրագրի» շրջանակներում: Ամերիկայի հայկական համագումարը կտրականապես դեմ է դրան, քանի որ, նրա կարծիքով, դա խախտում է 907-րդ բաժինը: Ադրբեջանը շարունակում է Հայաստանի եւ Լեռնային Ղարաբաղի շրջափակումը, իսկ դա ըստ կազմակերպության գործադիր տնօրեն Ռոս Վարդյանի, միջազգային օրենքների կոպիտ խախտում է: ԱՀՆ-ն նաեւ ափսոսանք հայտնեց, որ ենթահանձնաժողովը որեւէ կերպ իր վերաբերմունքը չարտահայտեց Լեռնային Ղարաբաղին ամերիկյան ուղղակի օգնության առաջարկին: Հիշեցնենք, որ դրա վերաբերյալ վերջերս դրական որոշում կայացրեց Կոնգրեսի Ներկայացուցիչների պալատը: Ռոս Վարդյանն ասաց, որ Սենատը նույնպես պետք է այն արժանացնի հավանության: Նա հույս հայտնեց, որ այդ հարցը դրական լուծում կստանա Կոնգրեսի հետագա քննարկումների ժամանակ: Հինգշաբթի օրը արտաքին օգնության հարցը քննարկել է Սենատի հատկացումների հանձնախումբը, որի մեջ էլ մտնում է արտաքին գործառնությունների ենթահանձնախումբը: Իսկ հաջորդ շաբաթ այդ հարցին կանդրադառնա արդեն Սենատը իր լիագումար նիստում:

ԵՐԵՎԱՆ-ԼԱՌՆԱԿԱ (ԿԻՊՐՈՍ)
ՈՒՂԻՂ ՉՎԵՐԹԸ ԿԱՏԱՐՎՈՒՄ Է
ԱՄԵՆ ՇԱԲԱԹ

«ԱՅԱՔՍ»
ՖԻՐՄԱՆ ՀՐԱՎԻՐՈՒՄ Է
ՑԱՆԿԱՑՈՂՆԵՐԻՆ
ՏՈՒՐԻՍՏԱԿԱՆ ՈՒՂԵՎՈՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ
ՀԱՃԵԼԻ ԾՈՎԱՓՆՅԱ ՀԱՆԳՍՏԻ
ԿԻՊՐՈՍՈՒՄ

ՀՐԱՇԱԼԻ ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆ ԾՈՎԱՓ
ՀԱՃԵԼԻ ԺԱՄԱՆՑ
ԲՈԼՈՐ ՏԱՐԻՔՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ
ԷՔՍԿՈՒՐՍԻԱՆԵՐ ԿԻՊՐՈՍԻ
ՏԵՍԱՐԺԱՆ ՎԱՅՐԵՐՈՎ
ԲԱՐՁՐԱԿԱՐԳ ՀՅՈՒՐԱՆՈՑՆԵՐ
ԲՈԼՈՐ ՀԱՐՄԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՎ

ԵՐԵՎԱՆ, ՊՈՒՇԿԻՆԻ Փ. 43/ա ՀԵՌ. 538845

ՀԱՅԻՆՏՈՒՐ

«Հայինտուր» զբոսաշրջային ձեռնարկությունը (նախկին «Ինտուրիստ») կազմակերպում է Ձեզ համար 14-օրյա հանգիստ **Անթալիայում՝ Միջերկրական ծովի** ափին:

Ուղիղ չարտերային չվերթ Երեւան-Անթալիա-Երեւան:

Առաջին չվերթը **հունիսի 22-ին, հաջորդը հուլիսի 6-ին,** հետագայում **14 օրը** մեկ:

Առաջարկում ենք 3,4,5 աստղանի, ծովափին մոտ գտնվող, հարմարավետ հյուրանոցներ՝ օրը երկու անգամ սնունդով:

Ցանկացողները կարող են տեղավորվել **«Կախարդական կյանք»** հյուրանոցային համալիրում, ուր Ձեզ սպասում է, իրոք, ինքնատիպ հանգիստ: Ձեր տրամադրության տակ կլինեն 5 ռեստորան, բազմաթիվ բարեր, դիսկոտեկներ, սաունա, թուրքական բաղնիք, մարզական համալիրներ, լողավազաններ:

Վճարելով ուղեգրի արժեքը, դուք կօգտվեք վերը նշված ծառայություններից անվճար եւ առանց սահմանափակումների՝ ուտելիք եւ զանազան խմիչքներ՝ վիսկի, ջին, գինի, գարեջուր եւ այլն:

Շտապեք ապահովել Ձեզ համար տեղեր, քանի որ դրանց քանակը սահմանափակ է:

Սպասում ենք Ձեզ.
Մեր հասցեն՝ ք.Երեւան 375010
Փավստոս Բյուզանդի թիվ 1
հեռ. 56-40-62, 58-22-82, 58-11-23

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ի նշանավորումն ՀՀ պաշտպանության նախարարության

ՌԱԶՄԱՕԴԱՅԻՆ ՈՒԺԵՐԻ
5-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ.

հունիսի 22-ին ժամը 10-ին «Արզնի» օդանավակայանում տեղի կունենա օդուժի զորահանդես: Բոլոր նրանք, ովքեր կցանկանան մասնակցել հանդիսությանը, Արզնի կարող են մեկնել ժամը 8-ին մետրոյի «Երիտասարդական» կայարանի մոտից շարժվող անվճար ավտոբուսներով:

ՀՀ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԱՄՈՒԼԻ ԵՎ ԼՐԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆ

ԿԵՐԱՄԻԿԱ

մասնագիտացված խանութ-սրահը
առաջարկում է
խեցեղենի, խաղալիքների, բաժակների
հատակի, պատերի եւ արտաքին երեսպատման
կերամիկական սալիկների լավագույն տեսականի:
Լավագույն որակ, մատչելի գներ, մասնագիտական սպասարկում, անվճար տեղափոխում:
Հասցեն Չարենցի 7. հեռ. 58-63-58, ֆաքս 55-74-34

ՄՐՑՈՒՅԹԻ ՄԱՍՆԱԿՑԵԼՈՒ ՀՐԱՎԵՐ

ՀՀ կառավարությունը Համաշխարհային բանկից վարկ է ստացել «Դասագրքերի փորձնական ծրագիր»-ը իրականացնելու համար: Այս ծրագրի բաղադրիչ մասն է տպագրված դասագրքերի առաքումը մարզկենտրոններից դպրոցներ:

ՀՀ կրթության եւ գիտության նախարարությունը (ԿԳՆ) հրավիրում է բաշխող կազմակերպություններին հայտեր ներկայացնել փակ ծրարով՝ մարզկենտրոններից դասագրքերը դպրոցներ առաքելու համար: Նախատեսվում է 3 մրցույթ եւ շնորհվելու են 3 պայմանագիր ՀՀ հյուսիսային (Շիրակ, Լոռի, Տավուշ) հարավային (Սյունիք, Վայոց Ձոր, Արարատ) եւ կենտրոնական (Երեւան, Գեղարքունիք, Կոտայք, Արմավիր, Արագածոտն) մարզերի համար: Հայտողները կարող են դասագրքերի բաշխման հայտ ներկայացնել բոլոր 3 մրցույթի համար: Մրցույթին մասնակցել ցանկացողները կարող են լրացուցիչ տեղեկություններ ստանալ եւ ծանոթանալ մրցութային փաստաթղթերին «Կրթական ծրագրերի կենտրոն»-ում, հասցեն՝ ՀՀ կրթության եւ գիտության նախարարություն, Մ. Խորենացու 13, 406 սենյակ, հեռախոս՝ 52-53-17:

Հայտահրավերին բավարարող բաշխիչները կարող են գնել մրցութային փաստաթղթերի լրիվ փաթեթը գրավոր դիմելով «Կրթական ծրագրերի կենտրոն» եւ վճարելով 1000 դրամ: Հայտերը կբացվեն 1997 թ. հուլիսի 21-ին, ժամը 15:30, ԿԳՆ նիստերի դահլիճում մասնակիցների կամ նրանց ներկայացուցիչների ներկայությամբ:

Բոլոր այն բաշխող կազմակերպությունները, որոնք նախատեսում են մասնակցել տվյալ մրցույթին, հունիսի 23-ին, ժամը 12-ին հրավիրվում են ժողովի, որը տեղի կունենա ԿԳՆ-ի շենքում՝ 3-րդ հարկ, նիստերի դահլիճ:

ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է
բնակարան 5 հարկանի քարե շենքի 5-րդ հարկում, Փ. Բյուզանդի 1, բն. 12 (վերնիսաժի հարեւանությամբ):
Հեռախոս՝ 52-67-23

ՇՏԱՊ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է
2 սենյականոց բնակարան 5 հարկանի քարե շենքի 1-ին հարկում: Հարմար է նաեւ օֆիսի համար, Դեմիրճյան 17 շենք:
Հեռ.՝ 523056, 581841

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է
4 սենյականոց բնակարան (ընդհ. մակ.՝ 95 քմ, բնակ. մակ.՝ 65 քմ) քարե շենքի 4-րդ հարկում: Ունի վերնահարկ (45 քմ): Բն. ընդհ. մակ.՝ 140 քմ է: Գտնվում է Աջափնյակում՝ Հանր. հիվանդանոցի մոտ:
Հեռ.՝ 581841, 342586

ՇՏԱՊ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է
3 սենյականոց բնակարան 5 հարկանի քարե շենքի 5-րդ հարկում, 70/50 քմ, ավտոտնակով: Հրաչյա Քոչար 23 (նախկին Չեխի խանութի մոտ):
Հեռախոս՝ 22-42-68

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ
Կխնամեմ երեխա 10 ամսականից բարձր տարիքի:
Հեռ.՝ 24-88-56, 22-69-30

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է
սեփականաշնորհված խանութի տարածք 120 քմ Էրեբունի գանգվածում:
Հեռ. 529748, ժամը 9.00-18.00

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է
սեփական տուն Գիտությունների ակադեմիայի շենքի ետեւում (115 քառ. մետր)՝ 110 քառ. մետր տնամերձով: Լիովին վերանորոգված է, ունի սեփական կաթսայատուն, ավտոտնակ, ապահովված է շուրջօրյա ջրամատակարարմամբ:
Հեռ. 53-54-10 տուն, 52-42-36 ծառ.

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է
Առանձնատուն, 80 քառ. մ նկուղ-ավտոտնակով եւ երկու բնակելի հարկով (առանց ներքին հարդարանքի), «Զվարթնոց» կինոթատրոնի մոտակայքում (Մոնումենտ): Կա նաեւ մրգատու ծառերով փոքրիկ այգի:
Զանգահարել 27 22 57 ժամը 10-16, 58 33 26 ժամը 18-23

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է
սեփական երկհարկանի շենքի 2-րդ հարկը բաղկացած երեք սենյակից: Երկու կողմից սեփական հողատարածք 300 քառ մետր ընդհանուր մակերեսով: Երկու ավտոտնակ, մուտքը առանձին: Հասցեն Տրաշաս 68 (ԳԱ հեսեւի մասում):
Հեռախոս 52-54-39:

Robin Generators RGX3500
ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ
բենզինով աշխատող միաֆազ էլեկտրագեներատորներ
☎ 529353

հաճախակ.	մաքս. հզ.	նոմ. հզ.	աշխ. ժամ	տարող.
50 Հց	3.0 կՎտ	2.5 կՎտ	7.1 ժ	13 լ
60 Հց	3.5 կՎտ	3.0 կՎտ	6.1 ժ	

«ՍՓՅՈՒՌ» ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ - ԱՆՎՃԱՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ ԳՈՐԾՈՂ ՁԵՌՆԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱՌԱՋԱՐԿԻ ԵՎ ՊԱՀԱՆՋԱՐԿԻ ՄԱՍԻՆ ՀԵՌԱԽՈՍՈՎ 589167 581351

«Պարբերական» հրատարակչության տպարան: Երեւան 23, Արշակունյաց 2: Գրանցման թիվ 65: Դասիչ 69149: Պատվեր 603: Տպաքանակը 3000: Ստորագրված է տպագրության 20. 06. 1997: Գինը 100 դրամ